

DISSERTATIO THEOLOGICA,
DE
**TENTATIONIBUS
SPIRITUALIBUS,**

QVAM ANTEHAC
EX DECRETO

*PLURIMUM REVERENDAE, AMPLISSIMAE, ET SPECTATIS-
SIMAE FACULTATIS THEOLOGIAE*

IN ALMA SALANA
SUB PRÆSIDIO

*VIRI PLURIMUM REVERENDI, AMPLISSIMI ET EXCEL-
LENTISSIMI,*

DOMINI
**JOHANNIS TOBIÆ
MAJORIS,**

SS. TH. DOCT. P. P. ALUMNORUM DUCALIUM EPHORI,
AC TUM FACULTATIS DECANI,

PRO LICENTIA

*CONSEQUENDI SUMMUM IN THEOLOGIA GRADUM
TANQVAM DISPUTATIONEM INAUGURALEM ET SOLENNEM
PUBLICE ΕΕΤΑΣΕΙ,*

ANNO MDC LII. PRIDIE CALENDARUM JULII,
MORE MAJORUM SUBMISIT,

CHRISTIAN. CHEMNITIUS,

SS. THEOL. DOCT. P. P. PASTOR ET SUPERINTENDENS.

JENÆ, RECUS. LITERIS WERTHERIANIS. 1714.

Mayerische
bibliothek
chen

PROOEMIUM.

E Libro Convivialium Sermonum
B. LUTHERI, verissimum qui-
dem est, & à B. Gerhardo, Part. I.
Confess. Cathol. p. 538. & Com-
ment. in 2. Petri Epistolam p. 272.
contra Lorinum, aliosque Pon-
tificios rectè observatum; quod
ipse VIR DEI de istis, in Explana-
tione Evangeliorum domesticâ,

Dominicâ JUBILATE judicavit: *Sanctus Augustinus*, in-
quiens, *in suis libris multa habet dicta, quæ ut homo, qui ca-
ro & sanguis est, locutus fuit, & me oportet de me ipso fateri,
quòd multa verba loquar, quæ non sunt verbum DEI, quando
loquor extra Ministerium, domi, in mensâ, aut alibi: In eo ta-
men à vero nequaquam deflexit, quando de TENTATIO-
NIBUS SPIRITUALIBUS, in isthoc eodem libro p. 293. pro-
nunciavit: Si DEUS mihi vitam prorogaret, librum conscri-
berem de TENTATIONIBUS, sine quibus nemo Scriptu-
ram Sacram, nec pietatem, nec charitatem potest cognoscere.*

Et quando paulò post dixit: *Tria vocabula discamus, & perpetui discipuli maneamus quid sit, DEUM timere, diligere, & illi confidere.* Hoc igitur argumentum, quod Titulus oculis lectoris exposuit, dederunt nobis: I. Summa Eiusdem NECESSITAS. Si enim secundum B. LUTHERI effatum, *sine TENTATIONUM cognitione & notitia, nemo Scripturam Sacram, nec pietatem, nec charitatem potest intelligere:* Theologo sanè arbitrarium non erit: TENTATIONUM doctrinam aut cognoscere velle, aut eam cathedra sacrâ deturbare. Sed si quandoque cum DEO officio suò ritè defungi; adeoque Ecclesiæ DEI utilis esse voluerit, etiam in hoc vel maxime ipsi incumbendum erit, ut afflictis & æstu Tentationum penè confectis conscientiis, ex verbo DEI rectè subvenire possit. Præsertim, cum majus officium charitatis dari non queat, quàm ἐκ τῆ πυρὸς ἀπαλλάξαι; ut Judas, v. 23. Epistolæ suæ loquitur; Id est: *Ex incendio (sive poenarum, sive Tentationum) rapere, perituros: & demonstrare, quâ ratione scuto fidei, πάντα τὰ βέλη τῆ πονηρῆς τὰ πειρασμῶν, Ephes. VI. v. 16. h. e. omnia jacula mali illius ignita, retundi & extingui possint.* Rectè enim, Homil. III. in Epist. I. ad Corinth. Chrysostomus: *Nihil est: quod anima possit equiparari: ne universus quidem mundus. Itaque et si immensas pecunias pauperibus eroges: plus tamen effeceris, si unam converteris (ac ita quoque ex Tentationibus Spiritualibus eripueris, in iis aliàs perituram) animam.* Et Gregorius, Lib. XIX. Moralium, cap. XVI. *Si magna mercedis est, inquit, à morte eripere carnem, quandoque morituram: quanti meriti erit, à morte animam liberare.*

berare, in cœlesti patriâ sine fine victuram. II. Necessitati
coniuncta UTILITAS. Quam prosit enim, aut ipsum-
met ad DEI voluntatem Tentationibus exercitatum fuis-
se; aut operam suam in iis debellandis proximo locasse,
& in harum uberiori cognitione posuisse: omnes ii, qui
paulo accuratius rem pervident, nobiscum fatebuntur.
Pertinet enim huc, quod in præfat. Tom. I. Germ. ex
Psal. CXIX. tradidit Megalander Lutherus: TRIA facere
Theologum: ORATIONEM; MEDITATIONEM; &
TENTATIONEM, scilicet absolutè ita dictam, siquidem
sola תענית Commotio, Tentatio, vexatio, intellectum dat
auditui, ut Esaia c. XXVIII. v. 19. pronunciatur. Hinc
enim fuit, quòd ut Wellerus refert in Antidoto Tentatio-
num Anno M. D. LIII. edito, interrogatus aliquando idem
B. LUTHERUS: Undenam sibi comparasset tam insignem
facultatem concionandi, & confirmandi alios, ut quivis au-
ditorum suorum arbitretur, constare ipsi de suo cordolio, &
consolationem istam propter sese afferri? Hoc artificium.
responderit, me docuerunt Tentationes meae. Atque sub-
jecerit: Non credo, ullam Tentationem superesse, cui ferè
implicatus non fuerim; exceptâ solâ Tentatione avaritiæ?
In quo & verus fuit, Nam plurimas Tentationes, easque
graves, ignitas, & satis acres expertus est: Tentatione
autem AVARITIÆ, quantum constat, nunquam sollicita-
tus fuit. Hinc enim legimus apud Ludovicum Rabbum,
in ejus Historiâ, pag. 50. quòd in Comitibus Coloniensibus,
Nuncius Apostolicus, ALEANDER, Hospiti suo, interro-
ganti: Cur non LUTHERUM Monachum, res novas in

Religione machinantem, pecuniâ corrumpere? indignabundus atque cum stomacho responderit: *Hæc Bèstia omnem pecuniam respuit! aliàs Fuggerus Ei jamdudum quater mille florenos dare debuisset, & imperare, ut linguam molestam compesceret.* Sed qui apud eundem Rabbum, pag. 21. dixerat: *Si quadringenta haberet capita, se singula potius amputanda præbiturum, quàm abnegaturum articulum Sanctæ Fidei:* nunquam profectò passus fuisset, ut *quater mille florenis, cœlestis veritas,* pro quâ tot mortes subire paratus erat, sibi extorqueretur. Quia igitur VIR DEI, plurimas Tentationes ipsemet quoque pertulit: idèò in consolandis TENTATIS, etiam omnibus aliis palmam præripuit; veluti ex Libris Ejus, & ex Epistolis ad Tentatos scriptis, Tom. IV. sub finem. Tom. V. fol. 527. Tom. VI. fol. 206. constat; & etiam B. Gerhardus, in Epistola, d. 14. Julii, Anno M. DC. XIX. hac de re datâ, apud Avianum, sub finem Libelli de Tentationibus; ingenuè confitetur. III. Numeri multitudo & QUANTITAS. Quàm magnus enim sit Tentatorum Numerus inter mortales, & quantopere, præsertim his ultimis temporibus furat Stygius Cacodæmon variè affligendo homines, & pios tentando, curis, mœrore, terroribus, tædio vitæ, acidiâ, consternatione, desperatione quoque & aliis ignitis telis; *εἰδὼς ἔτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει, Apocal. XII. v. 12.* satis afflicti & miseri, senescentis huius mundi, inquilini experimur. Ac si omnes παθήματα sua indicare, & spiras, quas Infernalis Draco, illorum fidei & pietati labefactandæ intorquere conatus fuerit, explicare deberent: apparituum esset; TENTATIONES SPIRITUALES non manu,
aut

aut hostorio æquatâ mensurâ, sed sacco toto, satas esse ab Hoste animarum, Diabolo; neque vel hodie deesse, qui cor inquietum habeant, & plenum mœrore; pavidos semper impatientes, & vitæ suæ pertæsos, quorum & animos potius, quam corpora Satan affligat. Vocavit hos tales SALVATOR noster, ἀπεψύχοντας, Luc. XXI. v. 26. propterea quòd præ mœrore, animo tandem deficient, nisi sanentur; & horum magnum fore numerum ante novissimum suum adventum, ibidem prædixit; ut circa istum locum quidem *Balduinus*, in *Cas. Consc.* p. 649. observavit. IV. *Materiæ SINGULARITAS.* Quamvis enim immensum hoc mare sit, & dignum, quod totum pervestigetur: præter *VVellerum* tamen, *Balduinum* & *Avianum* citatos, qui datâ operâ istud ingressi sint, non admodum multos deprehenderis. Facilius igitur concedetur τοῖς ἀδελφείοις συγγνώμη; si quædam non viderimus, & in *Materiâ* difficiliore; non solum in secundis tertiisvè, sed vel in ultimis consistere, honestum erit. DOMINVS autem de coelis, adsit *inaugurali* huic nostræ operæ, & universum hoc, quod molimur, negotium, in Nominis sui Sacro-Sancti gloriam afflictarumque animarum consolationem & salutem clementer convertat! *sine Me verò nihil potestis facere*, inquit SALVATOR Johan, XV, v. 6. Ipse igitur, juxta Ps. XC. v. ult. *opus manuum nostrarum clementer dirigat!*

THESIS PRIMA.

NOMEN & appellationem **TENTATIO-**
NUM quod concernit, id ipsum in Sacris
 literis, perinde ut verbum **TENTARE**
 variè de variis & diversimodè predicatur.
 Tribuitur enim aut **DEO**, aut **DIABOLO**,
 aut **HOMINIBUS**, ut commodum Flacius
 in Clavi, Ravanellus in Thesauro,
 & Maldonatus in cap. IV. Matthæi ob-
 servârunt. Si **DEO**; significat probare, & quidem bo-
 no fine, sicut Genes. XXII. v. 1. **DEUS** Abrahamum dicitur
 tentasse, & Deut. XIII. v. 3. populum Israëliticum, ut palàm
 fieret, utrum diligerent eum. Item; paternè affligere, & castiga-
 re. Sicut Deut. VIII. v. 2. dicitur: ut in deserto affligeret &
 tentaret te Deus. Item calamitates immittere, sed non nisi ad
 bonum finem. Sicut Deut. VIII. v. 18. dicitur: Recordando
 recordaberis, quæ fecerit **DEUS** Pharaoni, & toti Ægypto,
 nempe **TENTATIONES** magnas, quas viderunt oculi tui, ac
 signa & prodigia. Et Apocal. III. v. 10. Ego servabo te ab horâ ten-
 tationis, quæ ventura est in mundum universum, ut tentet ha-
 bitantes in terrâ. Quando igitur **TENTATIONES** hoc modo
DEO tribuuntur; significant. 1. Probationes. 2. Paternas casti-
 gationes. 3. Calamitates, justè quidem immixtas, nihilominus ta-
 men

men ad bonum finem; sicuti etiam plaga Ægyptiaca hoc fine, incolis Ægypti immittebantur; ut DEI potentiam agnoscerent, ad EUM se converterent, & populum Israëliticum quietè dimitterent. Unde facile patet, quo sensu Jacobus dicat, cap. 1. v. 13. Nullus, qui tentatur, dicat se à Deo tentari: nam DEUS malis tentari non potest, nec ipse quenquam tentat: qui est ἀπειράτος & intentabilis: qui, uti ad actiones pravās seduci nequit, sic non amat, nec per naturam potest, alios seducere. Loquitur enim de alio genere Tentationum, nempe de iis, quæ sunt ad malum, uti mox ostendetur. Quando autem CHRISTUS dicit, Luc. XXII. v. 28. Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Nec non Petrus, Epist. II. cap. II. v. 9. Novit Dominus pios è tentatione eripere, & Paulus Ebr. II. v. 18. Nam ex hoc, quod ipsi contingit, tentatum esse, potest & iis, qui tentantur, succurrere. Rursus, Cap. IV. v. 15. Pontificem habemus tentatum per omnia, juxta similitudinem, absque peccato: TENTATIONUM nomine intelliguntur quidem calamitates & afflictiones humanæ: non tamen ea tantum quas DOMINUS pios, & ipsum unigenitum quoque Filium suum tanquam à se profectas, in hoc mundo experiri voluit? ut paupertatem, famem & alia: sed etiam ea, quas DEI permissu Satanicæ technæ, ipsi Filio DEI, & ejus membris peperere; de quibus omnibus, novit DEUS pios eripere.

II. Si DIABOLO tribuitur; TENTARE notat ejus conatum impium, abducendi homines à verò DEI cultu, ad inobedientiam, & contemptum, à verâ vitâ & salute ad perniciem & mortem; ut loquitur in Clavi suâ p. 1198. Flaccius. DEUS enim tentat, ut coronet, Diabolus autem, ut subruat, inquit Ambros. lib. I. de Abraham. c. 8. Vel ut brevius dicamus; TENTARE, quando Diabolo datur: est ad
B pec-

peccandum incitare. *Hoc sensu dicitur Iesus, Matth. IV. v. 1. ductus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à Diabolo. Quemadmodum enim TENTATOR, Serpens antiquus Protoplastos in Paradiso supplantaverat, Genes. III. v. 5. & seqq. sic idem à FILIO DEI vicissim supplantari, & superari debebat. Vincebat autem eum, non in virtute corporis, nec armaturâ potentiz, sed verbo illum, qui se vexabat, subjecit, uti de Aarone, typo nostri SALVATORIS, pronuntiatur, Sap. XVIII. v. 22. Tentavit igitur CHRISTUM Diabolus, sollicitando eum ad peccatum, quia, ut se præcipitem daret; & ut se adoraret, eundem incitavit, quod utrumque gravissimum peccatum fuisset. Sed superatus fuit gladio verbi, & spe suâ frustratus est, donec planè tandem devinceretur per ἀγωνίαν in monti oliveti, Luc. XXII. v. 44. & per Passionem, mortem & Resurrectionem Dominicam, Coloss. II. v. 15. Ebr. II. v. 14. Nam licet, qui hic ab eo recesserat ἀγγέλῳ καὶ αἰσῶν, Luc. IV. v. 13. redierit deinceps non solum per sua organa, sed & ipsemet quoque in illâ ἀγωνίᾳ, hoc ipsum dicente CHRISTO: Venit Princeps huius mundi: In eo tamen non habuit quicquam, Iohann. XIV. vers. 30. sed penitus ibi devictus, & conculcatus est, contrito capite serpentino. Genes. III. vers. 15. Atque simili sensu quoque, Actor. V. vers. 3. ad Ananiam dixit Petrus: Cur implevit Satanas cor tuum, ut mentireris Spiritui Sancto & fraudares de precio agri? Plenum enim erat cor ejus Diaboli suggestionibus, ut inquit in b. l. Aretius: quibus plenariè assensus erat, & quas deinde etiam actu adimpleverat. Hoc sensu etiam dixit Paulus, 1. Corinth. VII. vers. 5. rursus in unum conveniatis, ἵνα, μὴ παρασῇ ὑμᾶς σατανᾶς, ne tentet vos Satanas, propter intemperantiam vestram. Et 1. Thessal. III. v. 5. Μὴ εὖν αὐτὸν ἵνα γινώσκωμεν τὴν πίστιν ὑμῶν: μὴ πῶς ἐπαρῇ ὑμᾶς ὁ πειράζων, i. e. ne quo pacto*

Eto tentasset vos ille, qui tentat, & inanis factus esset labor noster. *Uti enim de Corinthiis, II. Corinth. XI. v. 3. sic etiam de Thessalonicensibus metuebat Apostolus; ne quemadmodum serpens Hevam decepisset, πανουργία αὐτοῦ versutiâ suâ: ita corrumpenterentur sensus eorum à simplicitate, quæ erat erga CHRISTUM. Hincigitur DIABOLO nomen est, ut πειράζων, Tentator, Matth. IV. v. 3. & alibi, Satanas, sive Adversarius dicatur, I. Corinth. VII. v. 5. Apocal. XII. vers. 9. & alibi. Ipse enim est, qui DEO, Angelis bonis & hominibus adversatur, & qui HOMINES tentat ad malum, eosque ad varia peccata, idololatriam, cultus fictitios, incantationes, contemptum verbi, inobedientiam, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietatem, furtum, mendacium, concupiscentias: desperationem denique & universam ἀνομίαν incitat. Unde & ipsi quoque, ut causæ principali, meritò adscribitur omne peccatum, sive originale sit, siue Actuale. Quòd enim & unusquisque cum tentatur à propriâ concupiscentia à recto tramite abducitur, & veluti inescatur, Jac. I. v. 14. & quòd caro concupiscit adversùs Spiritum, Gal. VI. v. 17. id ipsum Diabolo, qui prævaricationem in mundum induxit, tanquam causæ principali penitus est transcribendum. DEUS enim tentat neminem, Jac. I. v. 13. scilicet ad malum, & peccandum: Sed hoc modo tantùm tentat Diabolus, tentant ejus organa, impii videlicet & innata pravitas, ut patet. Meritò igitur inculcat Petrus I. Epist. V. vers. 8. Sobrii estote, vigilate: quoniam adversarius vester Diabolus, tanquam Leo rugiens obambulat, quærens, quem devoret. Cui resistite, solidi in fide. Ac ipse SALVATOR, Luc. XXII. vers. 42. & 46. Matth. XVI. vers. 41. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Ac in petitione VI. Matth. VI. vers. 13. Et ne nos inducas in tentationem! quæ verba Christi*

ita *ὁ Θεός* Tertullianus *Afr de oratione cap. 8.* id est, ne nos patiaris induci, ab eo utique qui tentat. Ceterum absit ut Dominus tentare videatur, quasi aut ignoret fidem cujusque, aut deicere sit consentiens. Diaboli est & infirmitas & malitia. Nam & Abraham non tendendæ fidei gratia sacrificare de filio jusserat, sed probandæ, ut per eum faceret exemplum præcepto suo, quo mox præcepturus erat. Neque pignora Deo chariora habenda. Ipse à Diabolo tentatus præfidem & artificem temptationis demonstravit. Hunc locum posterioribus confirmat: Orate dicens ne tentemini. Adeo tentati sunt Dominum deferendo, qui somno potius indulserant quam orationi. Eo respondet clausula interpretans quid sit. Ne nos deducas in tentationem. Hoc est enim sed evehe nos à malo.

III. Si verò **HOMINI** tribuatur; & 1. **HOMO** dicatur **HOMINEM** tentare: significat Explorare. Sicuti enim amicis utimur tanquam pratentatis aquis, num apta sint vado aut non: Sic etiam alius alium ob varias causas tentare potest. Sic namque Regina Sabaa dicitur, venisse ad Salomonem, ut eum tentaret ænigmatibus. 1. Reg. X. v. 2. id est, exploraret, an ejus Sapientia tanta esset, quanta deprecicata fuerat in suâ regione. Sive an acquisita & naturalis, sive infusa & supernaturalis esset? Fitque hoc vel ad bonum finem; uti factum est ab hac Regina; quæ venerat à finibus terræ, ad audiendam sapientiam Salomonis. Matth. XII. v. 42. vel ad malum, sicuti impiis quandoque tentant pios, organa Satanae, ut dictum, existentes. Veluti Judæi sæpius tentabant **CHRISTUM**, quem merum hominem esse arbitrabantur, signa petentes ab eo; Matth. XII, v. 38. aut alio modo ei insidiantes. II. Si autem **HOMO** dicatur tentare **DEUM**; Tentare in gene.

re est: Contra DEUM agere, eumque irritare. Sicut Exod. XVII. v. 2. Moses ad Israëlitas dicebat: Ecquid tentatis DOMINUM? Potestque hoc fieri innumeris modis. In specie verò significat. 1. Explorare ejus Potentiam, Num. XIV. v. 22. Psalm. LXXVII. vers. 18. 41. 2. Explorare Ejus Longanimitatem & Patientiam; sicuti Israëlites Eum tentarunt, toties murmurando, El se opponendo in deserto, Psalm. XCIV. v. 7. 3. Opponere se Ejus Sapientiæ, Sicut Pseudo-Apostolorum doctrinam; qui opera Legis articulo justificationis & salutis inferre volebant; Petrus, Act. XV. vers. 10. vocat TENTATIONEM DEI: Nunc ergo, quid tentatis DEUM, in-quiens, ut imponatur jugum super cervices discipulorum, quod neque, patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini JESU CHRISTI credimus nos salvos futuros, quemadmodum & illi. (Quod Pronomen ILLI, ut obiter hoc addamus, non ad conversos gentiles, quorum v. 7. 8. & 9. fit mentio, & qui includuntur in verbo $\pi\iota\varsigma\iota\upsilon\omicron\upsilon\mu\epsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$, & nomine $\mu\alpha\theta\eta\tau\alpha\iota$; sed ad Patres & Christianos V. T. est referendum, ut clarè ex versiculo 10. & toto contextu patet. Ut ita $\kappa\alpha\tau\alpha\omicron\upsilon\tau\omicron\mu\epsilon\mu\epsilon\iota\varsigma$ censeamus esse, pronomen $\kappa\alpha\iota\kappa\epsilon\iota\omega\alpha\iota$ ad remotius relatum velle) propterea, quod veluti contendebant cum DEO de Sapientiâ, & veritate Religionis; quippe, qui solam fidem in CHRISTUM posuerat medium justificationis & salutis; & ex suâ sapientiâ alium modum justificationis & salutis obtinenda, volebant substituere. 4. Opponere se Ejus Voluntati, ut quando aliquid facimus sine mandato DEI, aut etiam contra illud; vel quando relinquimus media ordinaria, & confugimus ad nova, aut absurda. Sicut præcipitatio Christi de pinnaculo templi; cum per gradus potuisset descendere, Tentatio DEI, voce activè acceptâ, & peccatum gravissimum fuisset; quod tamen in illum non poterat cadere, utpote $\alpha\iota\omega\alpha\mu\alpha\tau\iota\varsigma\eta\tau\omicron\upsilon$, impeccabilem; si eam monitis suis, &

truncatâ Scripturæ allegatione Tentator impetrare potuisset. Salvator igitur noster ei DEI voluntatem rectè reposuit: Rursum scriptum est, inquit; Non tentabis DOMINUM DEVM tuum, Matth. IV. vers. 7. Deuter, VI. v. 17. Quæ tamen significationes omnes in hoc conveniunt, quòd homines DEVM tentare dicuntur, quando contra Eum faciunt, & eum ad iram provocant. Etque adeò universale præceptum sit: Non tentabis DOMINUM DEVM tuum; quocunque modo etiam id fieri possit. Appositè Siracides c. XVIII, 25, ait: μή γινῃς ὡς ἀνδρῶν & περπατῶν τὸν κύριον, noli tentare Dominum, Nam Deum tentat revera, qui vovet quod præstare non potest: item quod ab eo petit, quod non deberet petere, puta signum aut miraculum aliquod, aut, quod divitem avarum fecisse legimus, qui petebat, ut è mortuis aliquem excitaret & ad fratres suos mitteret. Similiter DEVM tentarunt parum memoria, qui conscensis arboribus ibi manebant, ut plueret manna, quod ab eo petierant, uti non malè commentatur Janus Clemens Drusius.

IV. Quando igitur de TENTATIONIBUS nos acturos esse diximus: apparet, intelligere nos, non calamitates illas corporales, quas Deus hominibus immitit, & de quibus Thes. 1. fuit dictum. Neque illas etiam, quæ homini secundum præcedentem Thesin adscribuntur; nisi eas, quibus impii pios tentant, suo modo huc referre velis: Sed istas, quibus homines tentare, dicitur DIABOLUS, & contra quas oramus, petitione Dominicâ Matth. VI. vers. 13. Ne nos inducas in Tentationem. Quas non incommode TENTATIONES ANIMÆ dixeris: aut MORBOS ANIMI. Vel cum Paulo ἡ ἀσθενεία, assultus Diaboli Ephes. VI. v. 11. aut βέλη τῆς πορνῆς τὰ ποικυλωμένα; Tela ignita mali illius. Quæ interminet profunda tristitia, blasphemia, & sollicitatio ad despe-

rationem aut dūroxpian. Nam, ut rectissime scripsit B. noster Lutherus in Cathechesi Majori, in Form. Concordia pag. 529. in Expositione Petitionis Sextæ: Triplex est tentatio, videlicet Carnis, Mundi & Diaboli. Siquidem in carne versamur, ac veterem Adamum humeris nostris circumferimus, hic suis movetur affectibus, & nos subinde provocat ac pellicit ad turpitudinem, ad socordiam, ad crapulam & ingluviem, ad avaritiam & fraudulentiam, ad decipiendum & fraudandum proximum, & ut in summâ dicam, ad omnes pravæ cupiditates, quæ naturâ nobis insitæ sunt, quæque in nobis sæpe numero excitantur, ab aliis videlicet sodalibus, perniciosis exemplis, audiendo & videndo: quæ non rarè vel Davidis animum, vel si uspiam adhuc fuit incorruptior possint inflammare atque corrumpere. Deinde huic succedit MUNDUS, à quo & dictis & factis offendimur, ac planè ad iracundiam & impatientiam compellimur. Atque ut summam virtutes mundanas perstringam, hic nihil aliud videre est, quàm odium & invidentiam, inimicitias, simulas, jurgia, vim, injurias, perfidiam, ultionem, maledicentiam, convicia, contumelias, superbiam & insolentiam, nimio ornatu, honore, jactantiâ atque potentiâ semet effferentem, uti nemo posteriores ferre sustinet, sed reliquos omnes suâ pompâ post se relinquere studet. His succenturiatus accedit nunc Diabolus, passim instigans ac provocans. Verùm præcipuè in his perturbandis occupatus est, quæ ad conscientiam & Spiritualia negotia pertinent, nimirum ut ex æquo & verbum & opera Dei ventis & auræ, quod dicitur, committamus & contemnamus, ut à fide & charitate nos avellat, & in superstitionem, pravam nostram fiduciam & cordis indurationem, aut in extremam despera-

sperationem, & Dei abnegationem & execrationem, aliaque innumera & detestanda piacula iterum nos præcipitet. Hi jam sunt laquei & retia, imò potius illa ignita tela, quæ nequaquam caro & sanguis, verum Diabolus in corda humana omnium venenatissimè tórquet & jaculatur. *Et de hisce potissimum & principaliter hic loquimur. Ita tamen, ut ceteræ Tentationes & carnis, & mundi quandoque ut exempla adducantur; & simul nonnunquam, quatenus à Diabolo, ut causâ Principali proveniunt, huc referantur. Appellavimus autem hascè Tentationes Diaboli: TENTATIONES SPIRITUALES.*

I. Quoniam proveniunt à Spiritibus malis, prout clarè vocantur Matth. XII. 4. 5. τὰ πνεύματα πονηρά. Item τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἔσχατοις. Ephes. VI. vers. 12. id est: à Spiritibus nequissimis, qui in veritate non perstiterunt; & nobiscum certant ἐν ἔσχατοις, h. e. Nunc, ut exponit Augustinus; propter cælestia, seu aditum ad regnum cælorum, ut videre est apud Balduinum, comment. in h. l. Vel potius, quia habitant in cælestibus, siue in sublimi, ut Hieron. & Ambrosius interpretantur; Principes nempe; quibus potestas est aëris, & Spiritus agentes in filiis contumacibus, Ephes. II. vers. 2.

II. Quia primariò petunt animam hominis, ut morbi Spirituales, non verò corpus; quippe quod sæpius malè non habet, gravissimè interim agrotante animâ. Quò igitur nobilior pars hominis est anima; eò etiam affectus iste & morbus censendus est gravior. Audiamus enim, quid de se dicat David, Psalm. LXXXVIII. vers. 4. Repleta est, inquit, malis anima mea: vita mea inferno appropinquavit: æstimatus sum cum descendentibus in lacum. & Psal. CXVI. vers. 3. Circumdederunt me laquei mortis, & angustia inferni invenerunt me. Sunt igitur omnium gravissimi, animi MORBI.

III. Quia occupantur, in oppugnandis præditiis Spiritualibus; seu eripiendis

iis.

iis, quæ ad Spiritualem hominis vitam pertinent, qualia sunt: Verbum DEI, Sacramenta, Fides, pietas, & vita Christiana. Sicuti vel ex illis Tentationibus apparet, quibus Filium DEI, Matth. IV. vers. 2. Tentator est aggressus. Et IV. Quia non nisi Spiritualibus armis & remediis curari, sanari & expugnari possunt, ut pluribus Paulus docuit, Ephes. VI. vers. 11. & seqq. De iis enim æquè verum est, tanquam de morsibus & insultibus infernalis Draconis, atque de Israelitis in deserto, à serpentibus ictis; Liber Sapientie, cap. XVI. vers. 12. dixit: Videlicet: Neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia. De his igitur cum DEO nunc agendum.

V. DEFINIUNTUR, vel potiùs describuntur, ab Aviano, in tract. German. citato, p. 87. TENTATIONES SPIRITUALES sunt cogitationes, quas Satan forinsecus, non nisi piis hominibus immittit, ut his eos aut enecet, aut impatientes adversus DEUM reddat, aut etiam eò redigat, ut, dum auxilium desperant, sibi ipsis violentas manus inferant. Ipse igitur per Tentationes Spirituales, intelligit cogitationes, forinsecus; piis tantùm immixtas à Satana; veluti patet. An autem & quomodo ad solos pios, nec simul quoque impios; Tentationes pertineant, post modum dispiciemus. Et in præfatione: SPIRITUALES TENTATIONES sunt, ubi salvo rationis usu, Satanas homines pios impugnat, impiis & sacrilegis cogitationibus; ad quas ipsi exhorrescunt, & propter illas lacrymantur, & quamvis fide & oratione se defendant; tamen iis non statim liberari possunt. D. Brendelius, in Epistolâ ad Avianum datâ, dicit: TENTATIONES SPIRITUALES sunt, quæ à Spiritu impuro, DEO permittente, proficiscuntur, sive cum vicio aliquo corporis, sive sine eo. Hoc certum est,

Tentationes Spirituales, non esse Symptoma, in quo adest quaedam *ἡ φθορά*, *imaginationis juxta, atque rationis depravatio, qua cum timore ac mœrore conjuncta, caret febris, itemque dependentiam à Spirituum animalium obtenebratione, atque tenebrioso phantasmate habet; sicut MELANCHOLIAM, & orbem atræ bilis, MEDICI definire solent: sed aliud quippiam, quamvis cum tali Melancholiâ sæpè conjunctum. Nec etiam alia quavis* *ἡ φθορά*, *aut depravatio rationis, statim TENTATIO SPIRITUALIS erit. Atheniensis enim ille, qui apud Athenæum lib. 12. p. 354. persuasum habebat, omnes naves in Piræum appellantes, esse suas, easque recenserebat, dimittebat, ac d. ducebat, advenientes autem tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerum advectarum esset DOMINUS. Ac si quid periisset, non querebat amplius; si pervenissent incolumes, gaudibat, multâ cum voluptate vitam producens: ab imaginationis & rationis depravatione laborabat, ut manifestum est: Nemo tamen eum Spiritualiter tentatum, aut ipsi admodum agrè fuisse facile dixerit. Ipse enim postea cùm Medicorum operâ à morbo convalesceret, se nunquam vixisse jucundius, asseribat. Videtur igitur dici posse, quod TENTATIONES SPIRITUALES sint suggestiones pravae, quibus Diabolus homines ad peccandum sollicitat, ut eos à veritate ad mendacium, à vitâ ad mortem abducat, piis ad probationem & gloriam DEI cedentes, impiis autem ad poenam & justam vindicationem. Antiquum enim, quod obinet Satan, & ὁ ἡγεμὼν, quibus à mundi origine studet, sunt mendacia & homicidia; seu mentiri & interficere. Ille enim homicida, ἀνδρὶ πονηρὸν, erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est in eo veritas. Quum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, atque ejus pater: Job. VIII. vers. 44. Ejus Tentationes ergo*

me.

merito ab his ipsius studiis describuntur. Unde & cum hęc Descriptione nostrā. quoad rem convenit Definitio, Iohannis Pauli Nazarii in 1. Summæ, quæstione CXIV. artic. 2 pag. 501. In speciali verò, inquietis, Tentatio, prout est Diaboli propria: est experimentum, quod Diabolus de homine sumit, ut noceat in peccatum præcipitando. Et ex Veteribus observatio, Dionysii Carthusiani, in Cap. III. Genes. fol. 35. scribentis ex Bonaventurā: Tentare multa significat, sed propriè idem est, quod probare, idcirco Tentatio dici potest, quidam Tactus, quo probatur res illa, quæ tangitur.

VI. CAUSAM igitur EFFICIENTEM Tentationum Spiritualium quod concernit, ea est DIABOLUS. Notamus autem; Tentationes Spirituales, utpote suggestiones & incitamenta ad peccata; esse suā naturā & genere malas, sive peccata. Sunt enim ἐν τῷ ἰδίῳ & πᾶσι, Job. VIII. v. 44. Diabolus autem ἀπ' ἐξ ἑαυτοῦ ἀμαρτανία, 1. Job. III. vers. 8. Quemadmodum igitur Peccati causa efficiens propriè loquendo non datur; cum quicquid à causa aliquā efficienter dependeat, ens positivum; peccatum autem, quia tale, privatio sit. Sic etiam Tentationum Spiritualium Causa efficiens propriè loquendo non datur. Rectè enim Augustinus, Lib. VII. de Civit. Dei. cap. VII. pag. 138. edit. Plantin. Nemo, inquit, quærat Efficientem causam malæ voluntatis. Non enim est efficiens, quia nec illa effectio est, sed defectio. Deficere namque ab eo, quod summe; alii, summum: est, ad id, quod minus est, hoc est, incipere habere voluntatem malam. Causas porro defectionum istarum, cum efficientes non sint, ut dixi, sed deficientes, velle invenire, tale est: ac si quisquam velit videre tenebras vel audire silentium: quod tamen utrumque nobis notum est: neque illud nisi per oculos; neque hoc nisi pe-

aures: non sanè in specie, sed in speciei privatione. *Inter*ea sicut PECCATUM duo includit: Alterum MATERI-
ALE, quod ens positivum est, & id cui privatio seu ἀνομία ad-
haeret: Alterum autem FORMALE quod ipsa ἀνομία est,
privatio seu defectus: & propterea illud, quod in agendo de-
ficit, Ejus causa Efficiens dicitur: Sic etiam Tentationes Spi-
rituales considerari possunt, vel quoad suum Materiale con-
cretive, quatenus sunt aliquid positivum ratione subjecti, cui
accidunt; representationes nempe obiectivæ sensui, phantasia,
intellectui aut voluntati hominis, cum vehementi impressione
oblata. Vel quoad suum formale & abstractivè, quatenus sunt
suggestiones peccaminosæ, à vero & recto deficientes, & ad ἀνο-
μίαν sive illegalitatem vergentes. Quemadmodum igitur pec-
catum actuale tribuitur ei, qui peccat, & dicitur actio vitiosa,
non quâ actio est, quæ positivum quid, Ens & bonum est, sed
quòd sit in actione, seu vitium actionis: Ita etiam Tentatio-
nes Spirituales tribuuntur DIABOLO, & suggestiones, cogita-
tiones, aut representationes obiectivæ dicuntur, non quod for-
maliter tales sint, sed quòd sint in illis, seu vitium illarum: soli-
citationes nempe ad ἀνομίαν & peccatum.

VII. Tentationum ergo Spiritualium, formaliter & ab-
stractivè consideratarum, CAUSA EFFICIENS, veluti dictum
est DIABOLUS. Ipse enim est, qui primos nostros parentes
ad peccandum duxit, Genes. III. vers. 1. & seqq. Ipse SA-
TAN est, qui stetit contra Israel, & incitavit David; ut
ex animi elatione & superbiâ, numeraret Israel. Ut in Ebraeo
est סָטָן Incitavit, Suggestit, avertit; 1. Chron. XXII.
vers. 1. Ipse est DIABOLUS, qui βέλτης; immisit, inje-
cit, indidit in cor Judæ Iscariotæ, ut Dominum proderet, Job.
XIII. vers. 2. Ipse iterum est SATANAS, qui ἐπληρώσας,
impleverat cor Ananiæ, ut mentiretur Spiritui Sancto, &
fraus-

fraudaret de pretio agri. *Act. V. vers. 3.* Ipse est qui **TENTAT**; ut supra *Thes. II.* est ostensum. Omnes igitur *Tentationes Spirituales* sunt à Diabolo, sunt τὰ ἰδία αὐτοῦ, *Job. VIII, vers. 44.* & illi soli adscribenda.

VIII. Diximus SOLI. Considerandum igitur est. 1. *Quid statuendum sit de eo, quòd Maldonatus in cap. IV. Matthæi, vers. 1. scribit:* Calviniani hæretici hoc etiam modo, (quo Tentare est ad peccandum incitare) **DEUM**, & quidem imprimis tentare dicunt, Diaboli scilicet officium **DEO** tribuentes? Nam stomachabundus quandoque est Maldonatus, & Calvinianis præ cæteris adversariis suis infensus, ut propter affectus & studium partium nonnihil suspectus esse videri possit. Hinc enim in cap. VII. *Matth. vers. 15.* Falsi Prophetæ, inquit, sunt omnes hæretici, omnium verò maxime Calvinistæ. Et in cap. II. *Luce, vers. 49* super verba. *Quid est, quod me querebatis;* scripsit: Nec debet pius lector Calvinum audire, quem dicere non puduit, Mariam à **CHRISTO** meritò reprehensam. Semper enim serpens iste infidiatur Mariæ calcaneo, sed ipsa conteret caput Ejus. Quicquid tamen sit, censemus ab eo quibusdam Calvinianis in hoc injuriam non fieri; quamdiu suas tam phrasas, quàm hypotheses nonnullas defendunt. Nam ut taceamus Auctores ab aliis notatos, in proscenium producimus Iohannem Maccovium; in Collegio de Prædestinatione, Disp. VI. Qui dimicat tanquam pro aris & focis, ex mente socienno- rum, **DEUM** velle permissionem peccati, non voluntate permissivâ tantum sed & effectivâ. Non enim dubitat se opponere Jacobo Arminio, asserenti: **DEUM** velle permissio- nem & non peccatum. Quem Ducem sequitur Guilielmus Truvissus in vindictis Gratiæ, potestatis ac providentiæ **DEI**, Digressione ultimâ, & Rescriptione ad Theologum quendam, re-

sponsione 12. itemque de Scientiâ DEI mediâ. Nititur enim Hypothesi Thomæ Bradwardini, Antecessoris sui: quòd; Quicquid DEUS permittit fieri, velit quoque fieri.

IX. Considerandum est. II. Quid sentiendum sit de sententia Hieronymi, qui Tom. V. Editionis Plantiniana, pag. 31, cap. XV. Matthæi, super vers. 19. scribit: De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ. Ergò arguendi ex hac sententiâ sunt, qui cogitationes à Diabolo immitti putant, & non ex propriâ nasci voluntate. Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum potest esse, auctor esse non potest. Sin autem semper in insidiis positus, levem cogitationum nostrarum scintillam suis fontibus inflammârit, non debemus opinari, eum cordis quoque occulta rimari: sed ex corporis habitu & gestibus æstimare, quid versemus intrinsecus. Verbi gratiâ, si pulchram mulierem nos crebrò viderit inspicere, intelligit cor amoris jaculo vulneratum. Quæ eadem ad verbum ex Hieronymo quoque descripsit Beda, Tom. V. lib. 2. in Marc. cap. 7. p. 74. Editionis Hervagiana. Solum vocabulum SUNT, omisit; scribens: Arguendi ex hac sententiâ; qui cogitationes à Diabolo immitti putant. Si igitur secundum Hieronymum & Bedam; arguendi sunt, qui cogitationes à Diabolo immitti putant, & non ex propriâ nasci voluntate. Et; Si Diabolus adjutor & incensor malarum cogitationum potest esse, auctor esse non potest: falsum erit, quòd modò Thes. VI. & VII. asseruimus, Tentationes Spirituales esse à Diabolo.

X. Verum enimverò contrarium evidenter patet ex locis Thes. VII. adductis. Et hic consentit nobiscum etiam Augustinus, tract. 62. in Johann. scribens: Prius intraverat Satanas in Judam, immittendo in core ejus cogitationem, quâ traderet Christum; nunc autem post panem, intravit in eum,

eum, non ad hoc, ut alienum tentaret, sed ut proprium possideret. *Item Lib. 3. de consensu Evang list. c. 1.* Quomodo intrat in cor Judæ? nisi immittendo iniquas persuasiones cogitationum iniquarum. *Et conc. ad Catechum. cap. 2. tom. 6. col. 54. clarè statuit, Diabolum esse cogitationum turpium persuasorem. Quemadmodum igitur peregrinus, alienas ædes pulsans intromitti petit, quòd si ostium ei aperiatur, tunc ingreditur: sic Diabolus per pravas de Christo prodendo cogitationes, ostium cordis in Judâ pulsavit, quibus cogitationibus cum Judas dederit locum, ac voluntariè in eas consenserit, inde Sathanas ad eum intrasse dicitur, inquit, Part. II. Harm. pag. 1156. B. Gerhardus. Atque hinc, quia similiter omnes impii, Sathana ostium aperiunt; Spiritui Sancto autem & Evangelio DEI resistunt: à Satanâ tandem Spiritualiter quasi obsidentur, dum intellectum illorum fascinat, voluntatem ad malum instigat, affectus turbat, ac in illis ad omnis generis peccata perpetranda efficax est. Docuit hoc idem Paulus, Ephes. 2. vers. 2, quando dicit, Spiritum illum, qui est Christus h. e. efficaciter operari in filiis incredulis, & sive incredulis, sicuti operetur in corporaliter obsessis, qui etiam propterea ἐνεργῶνται dicuntur: & II. Timoth. II. vers. 26. dicens, quòd tales hæreant in laqueis Diaboli, à quo captivi ducantur ad illius voluntatem. Est ergò extra omnem dubitationis aleam collocandum: Diabolum, hominibus malas cogitationes, & ita Tentationes Spirituales quoque suggerere: Non aliter, ac immisisse dicitur in cor Judæ, ut Dominum proderet, hoc est: intellectum Ejus ita fascinasse, ut non videret, quantum scelus machinaretur, & voluntatem adeò extremè depravasse, ut ad Ejus efficacem impulsus, tantum facinus committeret. Quòd sine dubio etiam respexit Syrus, ex Luc. 22. vers. 3. & Joban.*

ban. 13. vers. 27. textum reddens: Cum Satanas sese in-
jecerat in cor Judæ. Nec tamen isthac immissio corporalis ob-
fessio fuit: Sed ut rectè iterum Augustinus, Tract. LV. in Job.
scripsit: Missio ista, Spiritualis suggestio est, non fit per
aurem, sed per cogitationem, ac per hoc non corporali-
ter, sed spiritualiter. Nec etiam cum quadam necessitate,
vel coactionis, vel coactionis, vel immutabilitatis, conjuncta
fuit, sed debuisset & potuisset illi Judas resistere.

XI. Ut verò sententiam Hieronymi & Bede porro confi-
deremus, disputat etiam Auctor Libri de Ecclesiæ dogmatibus,
cap. LII. Non omnes cogitationes malas à Diabolo ex-
citari, sed quasdam ex corruptione carnis originem tra-
here. Quò pertinet notissimum illud axioma Jacobæum, cap.
1. v. 14. Unusquisque tentatur, dum à propriâ concu-
piscentiâ abstrahitur & inescatur. Quod sane concupiscen-
tiæ, seu labi Originali, Tentationes sive inclinationes ad malum
videnter adscribit. Atque hoc ipsum Thomas, p. 1. qu. 114.
art. 3. tali confirmat ratiocinatione; Etiam si Diabolus non
esset; nempe jam post lapsum, & postquam malum semen in
Humanam Naturam seminavit, homines haberent appeti-
tum ciborum & Venereorum, circa quæ multa inordina-
tio contingit, nisi per rationem ordinentur. Quod tamen
non ad pura naturalia, quæ non admittimus; sed ad Naturæ
corruptionem relatum volumus. Videtur igitur negari non
posse, quasdam suggestiones, sive cogitationes malas, adeoque
etiam Tentationes Spirituales, esse ex corde nostro; sive ex no-
bis ipsis; ex concupiscentiâ sive peccato Originali progredi:
aut ex propriâ nasci voluntate, ut Hieronymus & Beda loque-
bantur. Sciendum itaque est: quòd duplici modo Tentatio-
nes Spirituales à DIABOLO proveniant. Quædam enim ab
Ipso sunt & proveniunt: Immediatè, quas ipsemet homini-
bus

bus suggerit, iisque animos illorum affligit; Sicut ejusmodi Tentationes immediate erant Seductio Eve, Genes. III. v. 14. & proditio Judæ, Johan. 13. vers. 2. Quædam autem ab Ipso sunt & proveniunt, Mediatè; mediante videlicet concupiscentiâ, seu labe originali, tanquam Ejus malo semine; cæque vel motâ ex sese, vel motâ & incitatâ à Diabolo. Nam instillatur prava suggestio vel immediatè vel per carnem peccatricem, inquit B. Gerhardus Homil. II. in Evangel. Dominicâ Invocavit, pag. 543. edit. in 4. Prius itidem ex illo Joh. 13. vers. 2, Misit Satanas in cor Judæ, ut Christum proderet: posterius autem ex illo Mat. h. 15. vers. 19. Ex corde exeunt pravæ cogitationes; probans. Quando igitur ex dicto SALVATORIS, Hieronymus & Beda pravæ cogitationes, & ita etiam Tentationes Spirituales ex corde humano egredi dicunt: de iis TENTATIONIBUS sine dubio loquuntur & intelligendi sunt, quæ Mediatè proveniunt à DIABOLO. Oriuntur enim illæ omninò ex corde humano, ut patet. Sed ita, ut nihilominus DIABOLO, tanquam illarum Causæ Efficienti principali sint adscribendæ. Vidit hoc ipsum etiam Thomas: Unde ibidem rectè addit: Indirectè omnia peccata à Diabolo oriri, quia scilicet is primum hominem instigavit ad peccandum, ex cujus peccato consecuta est in Naturâ humanâ pronitas ad omnia peccata: Ac eadem cogitationes prava, ex corruptione carnis orta, à Satanâ foveantur, augentur, & instar scintillæ in ignem suscitantur, nisi Homo, in quantum Spiritualis est, eis resistat. easque Spiritu DEI superet & exstinguat. DEUS enim bonum semen per prædicationem verbi, & Sacramenta, in cor hominis spargit: Diabolus autem per pravæ cogitationum immisionem superseminat Zizania, Matth. 13. vers. 25. In quem locum iterum Augustinus: Diabolicæ suggestiones immittuntur, & huma-

humanis cogitationibus miscentur, ut eas, tanquam suas deputer homo. Adducta itaque verba Salvatoris nostri, cordi humano, cogitationes malas quidem adscribunt; easdem tamen à DIABOLO, ut causâ principali esse, nuatenus negant. Aque ita relinquitur, quòd DIABOLUS sit causa TENTATIONUM Spiritualium; sive iisdem homines aggre diatur immediatè per seipsum, sive mediatè per corruptionem & malam concupiscentiam nostræ Naturæ. Dicimus Spiritualium, ut internas distinguamus à Tentationibus Carnalibus, & externis, quæ ab Homine, utpote qui caro & sanguis est, aut mundo profluunt. Quas mediatas Tentationes, Ravanellus, à Paulo vult dici Humanas, 1. Cor. 10. vers. 13. De quo autem liberum Lectori relinquimus iudicium.

XII. Considerandum igitur est III. Quomodo Diabolus Tentationes Spirituales hominibus suggerat? Ut hoc expediamus, notamus. 1. Quemadmodum juxta Scholasticos, docente B. Gerbardo, in Disp. Isagog. XV. cap. 8. Thes. 10. Corporalis obsessio notat intimam & substantialem præsentiam, ita, ut obsessorum corpora è Diabolo substantialiter intrentur, & iste, ingressus; tam quoad ὁσίαν, quàm quoad ἐνέγχειαν ibi habitet, Luc. 11. v. 26. Unde propterea hoc modo obsessi dicuntur ἐνεγχεῖσθαι in Thes. X. fuit dictum, nec tamen Diabolus illorum animabus illabi potest: Sic etiam potest quidem ex divinâ permissione, Satanas; cum Spiritus sit, corpus hominis penetrare, animæque Ejusdem secundum substantiam præsens esse, eique Tentationes & malas cogitationes suggerere; non tamen strictè loquendo, eidem illabi. Illabi enim secundum Scholasticos, denotat. 1. Intimam præsentiam Ejus, quod illabitur, & cui illabitur. 2. Omnimodam & plenam præsentiam, & dominium illabentis super illapsum, Quamvis igitur Diabolus tam
cor-

corpori, quàm animæ hominis substantialiter præsens esse possit, illabi tamen non potest, quoniam hoc simpliciter est impossibile, & quia hoc tolleret ab animâ arbitrii libertatem & divinam præsentiam. Solus autem DEUS hoc modo illabi potest animæ rationali, cum Ipsi SOLI plenum Dominium, in omnes creaturas suas competat. Pertinet hoc, quod Didymus Alexandrius, sub finem Lib. III. de Spiritu S. apud Hieronymum, Tom. II. Operum, pag. 233. itidem scripsit: Animam vel mentem hominis nulla creatura juxta substantiam potest implere, nisi sola TRINITAS, quia tantummodo secundum operationem, & voluntatis errorem, sive virtutem, animus de his, quæ creata sunt, impletur; & postea ad Ananiæ & Jude exemplum respondet, ea non de ejusmodi illapsu intelligenda esse, ut in aditum cordis introierit, & animæ substantialiter illapsus sit, sed de operatione, & tractu per cogitationes & incentiva vitiorum.

XIII. Potest igitur Diabolus, sicut dictum, animæ Hominis per modum Existentiæ Entis ad Ens, substantialiter præsens esse, eidemque mala suggerere, agendo & influendo, non tamen nisi moraliter. Sed illabi non potest. Unde est, quod sæpius dicant Tentati, se audire intrinsecus aliquem quasi loquentem, qui hoc aut istud sibi ogganniat, & varia; dicenda aut facienda suadeat. Quæ ipsa interior loquela nihil aliud est, quàm prava suggestio Satana; substantialiter præsentis, & impias cogitationes, tanquam mendacia & homicidia sua ingerentis. Sicut etiam Tentati insuper plerumque conqueruntur, ejusmodi cogitationes contra voluntatem suam sibi in mentem venire, & subinde, quasi ab interiori quodam Interprete & collocutore reponi: nec veriti sunt quidam affirmare, à tergo suo vel post parietem, vel etiam sub pulvinari, aut in ore suo quendam esse, qui omnibus istis, quæ ab Ecclesiæ Ministro dicuntur, aut quæ

ipsimet ex verbo DEI recitarent, contradiceret. Quemadmodum ante hac quidam phreneticus, idemque simul graviter tentatus, quotiescunque preces imperarentur, ac etiam voce preiretur, audacter dicebat: Non possum orare, quia Diabolus omnibus istis, quæ dicuntur, in ore meo contradicit. Qui ipse interior adversarius certè alius nullus est, quàm inimicus, seminans Zizania; Matth. XIII. vers. 25. Spiritus tenebrarum, mendax & homicida ab initio. Jo. hann. VIII. vers. 44. Tentator ille, ad Ch ist an os æque atque ad caput, CHRISTUM, accedens, Matth. IV. vers. 2. & adversarius, ut Leo rugiens obambulant, & quærens, quem devoret, 1. Petr. V. v. 8. Is animam tentati, ut mox videbimus, ita all. quitur.

XIV. Egit de istâ re, Cassianus quoque, Auctor cum Damasceno editus, pag. 1056. Collatione VII. à quæ Abbatis Sereni est de Mobilitate animæ & Spiritualibus nequitis cap. IX. Ubi querit Germanus: Quod istud quæso, est animæ, inquiens, cum istis Spiritibus, neque tam indiscretum permixtumque consortium, quo sic eidem non dicam jungi, sed uniri possint, & alloqui eam insensibiliter, & inferi atque inspirare illi, quæcunque voluerint, & ad ea, quæ placuerint, eam valeant instigare ejusque cogitationes ac motus videant atque perlustrent, tantaque inter ipsos ac mentem unitas fiat, ut sine DEI gratiâ, quid ex illorum incitamento, quid ex nostrâ voluntate procedat discerni penè non possit? Ad quod capite X. respondet Serenus: Non mirum est, posse Spiritum Spiritui insensibiliter conjugari, & occultam suadendi vim ad ea, quæ libita fuerint, exercere. Est enim inter eos, sicut inter homines, quædam substantiæ similitudo atque cognatio. Siquidem definitio, quæ de Naturâ animæ assumitur, etiam

etiam illorum substantiæ similiter coaptatur. Altrins-
cus verò eos sibi inferi, vel uniri, ita ut capax alter alte-
rius esse possit, omnimodis impossibile est. Hoc namque
solummodo DEITATI, quæ sola incorporea simplex
Natura, rectissimè tribuitur. *Agnoscit igitur etiam Cassia-
nus, Diabolum animam posse alloqui insensibiliter, eam-
que instigare ad peccata. Negat autem, eum animam posse
penetrare, aut eidem, ut ex Scholasticis vidimus, illabi.
Ostendit enim ibid. cap. XII. Quod Spiritus Spiritui pe-
netrabilis esse non possit, sed incorporeo soli DEO. Uti
apud eum potest videri.*

XV, Innuimus autem Thes. XII. Diabolum Tenta-
tiones Spirituales hominibus suggerere, *quando hoc DEUS
ipse permittat. Nullo enim modo, inquit rectissimè ibid.
Cassianus, c. XX. quilibet sanctorum sufficeret talium tanto-
rumque hostium sufferre nequitiam vel insidiis eorum posset oc-
currere sed nec crudelitatem quidem ac sevitiâ sustinere, si
non certamini nostro clementissimus arbiter atque agonothea
presidens CHRISTUS, & exaquaret colluctantium vires, &
immoderatos eorum repelleret ac refrenaret incursus, faceret-
que cum Tentatione exitum, ut sustinere possimus. Non pot-
est ergò Homines tentare pro suo arbitrio Satanas, sed
pro divino permisso ac nutu. Quandoque enim à
DEO ita muniti sunt pii, Spiritûs Sancti inhabitantis gra-
tiâ, verbo DEI, fide, justitiâ, & simili Spirituali armaturâ,
sanctorumque Angelorum custodiâ, ut ad eos accedere,
eosque tentare, aut iis mala suggerere, Diabolus
nequeat.*

XVI. Ostenso igitur, quòd Diabolus Hominis ani-
mæ in substantiâ suâ præsens esse, eamque insensibiliter
alloqui possit: Notandum est II. Variè fieri posse, ut

Diabolus hominem aggrediatur, & eum ad peccata incitet. Vel enim aggreditur eum, & animæ illius mala suggerit, movendo *sensus*, vel commovendo *affectus*, vel turbando *memoriam* & *phantasiam*: Vel seducendo & obtenebrando *Intellectum*; Vel sollicitando ad malum, *voluntatem*. Nam ut rectè alicubi Augustinus dicit: *Serpit quasi hoc malum Demoni per omnes editus sensuales, dat se figuris, accommodat coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit.* Quot igitur anima Hominis potentias & facultates habet, quibus aliquid ipsi repræsentari queat: tot etiam viæ sunt, quibus Satanas hominem possit aggredi, eumque ad malum instigare. Rectè proinde B. Balduinus, p. 567. *Cas. Conf. magna est potentia Satane ad animos hominum piorum & malorum, si potestatem à DEO acceperit.* Nam & Pii sentiunt interdum suggestiones pravas ad libidinem, ebrietatem, avaritiam, iram & similia peccata, ut exempla testantur. Insignis etiam est locus Cypriani, Sermon. 2. de Zelo & livore: *Circum ille nos singulos, inquietis; & tanquam hostis, clausos obsidens muros explorat & tentat, an sit aliqua pars murorum minus stabilis & minus fida, cujus aditu ad interiora penetratur.* Offert oculis formas illices, & faciles voluptates, ut visu destruat castitatem. Aures per canoram Musicam tentat, ut soni dulcioris auditu solvat & molliat Christianum vigorem. Linguam ad convicium provocat, manus injuriis laceffentibus ad petulantiam cædis instigat; ut fraudatorem faciat, lucra opponit injusta: ut animam pecunia capiat, ingerit perniciofa compendia, honores terrenos, ut cælestes adimat: ostentat falsa, ut vera surripiat, & cum latenter non potest fallere, exsertè & apertè minatur, terrorem turbide affecutionis intentans, ad debellandos DEI servos inquietus semper, & semper infestus: in pace subdolus, in persecutione violentus. Quapropter

propter unusquisque devotè dicat, *Hiob. XXXI. v. 1. Pe-
gegi fœdus cum oculis meis; atque ita cum omnibus animæ
meæ facultatibus; ut ne cogitarem quidem de virgine: &
aliis, quæ de DEO meo adversarentur.*

XVII. Ut autem hoc porro explicemus; notan-
dum est III. Quamvis Diabolus peccata, & Tentationes
Spirituales homini suggerere & repræsentare possit: Non
autem potest iisdem homini adimere libertatem arbitrii,
aut eum ad peccandum & obsequendum suis suggestio-
nibus necessitare. Rectè enim *Hieron. in cap. IV. Matth.
persuadere potest, precipitare non potest.* Si enim Diabo-
lus hoc posset, periret liberum arbitrium; essetque a-
nima hominis in ejus potestate. Unde & *Thomas, p. 1.
2. q. 9. artic. 6. rectè disputat: voluntatem humanam à so-
lo DEO, tanquam ab exteriori principio efficiente, quoad
exercitium actûs moveri posse, cum solus DEUS sit causa vo-
luntatis, quia est potentia animæ rationalis, quæ est à solo
DEO, qui in se continet omne bonum; Angelum verò non ita
esse supra hominem, ut sit causa voluntatis ejus, ac proinde
tantum objectivè movere posse voluntatem. Et Baldainus in-
quit, in *Cas. Conf. p. 577. Voluntatem hominis impellit Sa-
tan, ut faciat homo lubentius ad quod naturâ propendet. Im-
pulsus iste fit, proposito objecto & turbatis affectibus. Quod
idem est, ac Satanam movere posse hominis voluntatem
tantum objectivè; proponendo videlicet objectum, &
suadendo, sollicitando, & impellendo, non autem co-
gendo aut necessitando.**

XVIII. Atque ita apparet; Qua ratione *Tentatio-
nes Spirituales*, sive *Suggestiones Diabolicæ* hominibus
obveniant? Quando videlicet DEUS Diabolo hoc permit-
tit: tùm ipse secundùm substantiam homini, aut ejus
animæ appropinquat; adveniens vel per sensus exterior-
res,

res, vel aliàs per corpus hominis penetrans, & ad interiores sensus; Sensum communem, phantasiàm & memoriàm; aut intellectum & voluntatem accedens: Atque tunc ipsi repræsental objecta, per quæ animam moveat ad assensum aut dissensum, donec nisi maturè homo resistat, & serpentinum venenum gratiâ DEI semoveat; ipse actus peccaminosus infelicitè tandem subsequatur. Nec hoc tantum in vigilantibus facere solet, sed etiam in dormientibus, per somnia nimirum, quæ aliàs *Diabolica* dicuntur. Aggreditur enim & per illa noctu hominis animam; repræsentaldo ipsi peccata, & actus vitiosos, quibus, si postea assensus præbeatur ab evigilante, aut subsequatur delectatio, illicò reatus & ira divina incutitur & insequitur. Quemadmodum igitur secundum Philosophos triplex est *Operatio intellectus*. Simplex rerum apprehensio; Compositio & Divisio; & tandem discursus: Sic etiam Satanas tripliciter adoritur intellectum hominis. *Primo*; Per modum simplicis apprehensionis, repræsentaldo nempe objecta vetita; sicut in Paradiso fructum arboris vetitæ Evæ objiciebat. *Secundò*: Per compositionem & Divisionem; suggerendo Enunciationes, in quibus composita sunt, quæ secundum Verbum DEI essent dividenda: & in quibus divisa, quæ juxta idem essent componenda. Sicut ad Evam dicebat: *Nequaquam morte moriemini*: Persuadebat item; *Arborem vetitam facere sapientem*. *Eos fore sicut DEOS*: Et sicut multis etiamnum, blasphemias, impias, perditas, & Verbo DEI contrarias suggerit propositiones. V. g. Non esse DEUM; DEUM esse injustum; DEUM non amare homines; Biblia non esse Verbum DEI; Nullum esse infernum Mortuos non esse resurrecturos; Sacram Cœnam esse rem leviculam & nullius ponderis. Et quæ sunt ferè infinita alia men-

mendacia, & propositiones falsæ ac impiæ, quas Satan hominibus suggerere solet. *Tertiò*: Per Discursum: Quando ad confirmandas suas mendaces enunciationes, etiam Rationes affert, exempla, aut causas, & audacter mentitur, omnem concutiens lapidem, & falsa veris miscens, fallaces quoque consequentias nectens; aut S. Script. depravans, totumque Acheronta movens, ut intellectum obtenebret, & per intellectum voluntati postea imponat, tantemque in gravem lapsum Tentatio definat. Est enim hic mille artifex Satan, nec explicari potest, quomodo Regiam Hominis sedem, Intellectum, turbare conetur & evertere: quoniam novit, hac occupatâ Regiâ, totum deinceps hominem à se teneri posse. Quamvis non negemus, Diabolum etiam aliquando Dictamen Intellectûs planè prævertere posse; vehementiùs commovendo sensûs, aut concitando affectûs; vel impellendo voluntatem: Ut non expectato, quid intellectus censeat, homo salutis prodigus, & securus, in gravia scelera labatur, & videns meliora probansque; tamen deteriora sequatur, ut maximè fieri solet in ebriis, iracundis, aut aliis enormibus vitiis & peccatis habitualiter assuetis.

XIX. Diximus DIABOLUM, ut *suas falsas, blasphemias & impias Enunciationes, persuasibiles faciat & confirmet; Scripturas etiam Sacras depravare.* Patet hoc ex insigni illâ mutilatione verborum Ps. XCI. v. 11. factâ, Matth. IV. v, 6. Ubi omittebat verba illa, *ut te custodiant in omnibus viis tuis*, quoniam Tentationi ipsius adversabuntur, & tantum dicebat: *Scriptum est: Angelis suis mandatum est de Te.* Sed; *Non tentabis Dominum DEUM tuum*, statim respondebat CHRISTUS; *Significans hominî viam non esse volare in*

E

aëre.

aëre, ea enim volatiliū via est, sed gradus qui erant de templo, ad id facti, ut facilis & sine periculo descensus esset, ut in Gen. cap. 11. v. 24. rectè scripsit B. Luberus. Aut igitur verba Scripturæ mutilat, aut aliquid addit, aut verum sensum negat, aut dicta inconvenienter allegat, aut etiam planè peregrinum sensum verbis affingit, ut, quantum hîc sufficit, uno aut altero exemplo monstrabimus. Visus erat aliquando Satanas cuidam viatori in forma Viri; & ei persuaserat: *Non esse utendum Sacrâ Cœnâ*; propterea quod Paulus dicat, Rom. XIV. v. 17. *Regnum DEI non est cibus ac potus, sed iustitia & pax & gaudium in Spiritu sancto.* Cum ibi Apostolus non de Eucharistiâ, sed de discrimine ciborum loquatur & sensus sit: regnum DEI non in discrimine ciborum consistere, ut ex contextu patet. Ali- cui in multis angustiis constituto, & cum mordaci pau- pertate, ob militum creberrimas deprædationes; confi- ctanti, persuaserat: *Eum non posse saluari*, propterea; quod suis providere non valeret. Idem Paulus autem dicat, 1. Timoth. V. v. 8. *Si quis familiaribus non provi- det, fidem abnegavit, & est infideli deterior.* Cùm non di- catur: *Si quis providere non potest*: Sed; *non providet*, cùm tamen benè possit. Sic viduæ cuidam suggesserat, *eam fidelem & iustam non esse*; propterea, quod liberi e- jus quærerent panem, David autem dicat, Psalm. XXVII. v. 25. *Non vidi iustum derelictum, nec semen ejus querens panem.* Cùm hoc pronunciatum Davidicum, veluti tem- poralis promissio, cum exceptione crucis, & voluntatis divinæ sit intelligendum. Ipsemet enim, qui hoc dein- de dixit David, petiit panes ab Abimelecho, & cum alii non adessent, panes propositionis accepit, I. Sam. XXI.

v. 3. & 6. Et iterum Cap. XXXV. v. 8. pueros ad Nabalem misit, rogatum: *Quodcumq; invenerit manus tua, de servis tuis, & filio tuo David.* Est ergo sub intelligenda conditio crucis & voluntatis divinæ. Rursus cuidam mulieri persuaserat: *Si in delirio morererur, eam condemnatum iri:* quoniam iterum David dicat, Psalm. XLIX. vers. ult. *Homo, quando in honore est, & non intelligit, comparatus est jumentis, & similis factus est illis.* Cum David non de præsentia mentis, & usu rationis; sed de intelligentiâ & sapientiâ veræ pietatis & timoris Domini loquatur, ut ex contextu patet. Alii denique; *Eam periclitaturam esse de salute,* quoniam Paulus dicat ex Mose, Rom. IX. vers. 25. *Miserebor, cujus misereor, & misericordiam præstabo, cujus miserebor.* Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI. Cum Paulus hoc dicto non doceat; Voluntatem DEI de salvandis hominibus particularem esse; quam universalem toties deprædicavit; Aut absoluto decreto quosdam electos, quosdam reprobos esse: Sed tantum; Justificationem, Salutem, & vitam æternam, esse gratuitum, non propter merita operum redditum DEI donum. *Donum enim DEI est vita æterna, in CHRISTO JESU, Domino nostro,* Rom. VI. ult. Sic apud *Deckennum Volum. I. Part. II. p. 28.* Uxor cujusdam præfecti tentata fuit: *Utrum sit DEI voluntas, ut in nostrâ vernacula nobiscum loqui velit, & nos etiam voluntatem ipsius ita cum istâ linguâ nostrâ intelligere & percipere debeamus.* Quam tentationem suam cum multis lachrymis exposuit *M. Luce Martini, Superintendenti Brunsvicensi.* Qui etiam feliciter ei respondit, uti ibidem videri potest. Apparet ergo, quam verè dixerit Paulus, Ephes. VI. v. 12. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem: Sed adversus*

Principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra Spiritualia nequitiae in caelestibus.

XX. Circa causam EFFICIENTEM Tentationum Spiritualium considerandum est IV. *An non quandoque proveniant ex causis naturalibus?* Quod dubium verbis *Aviani p. 57.* in Epistolâ ad celeberrimum quondam hujus Academiae Medicum, D. Zachariam Brendelium, datâ; exponemus. Occurritur mihi à Medicis, inquit, iisque doctis & eruditis, non dubitantibus asserere, Spirituales tentationes esse morbum, cujus existentia seu causa naturalis dari possit in ipso hominis corpore. Etenim ajunt, in tristicibus hominibus sanguinem degenerare in melancholiam noxiam, ex quâ postea in corde gignantur Spiritus minimè generosi. Cumque Spiritus vitales in corde generati, semen sint Spirituum animalium qui proximum instrumentum sunt animae, instrumentum sunt animae, ideo ab illis perturbari rationem, & postea in corde exoriri cogitationes & affectus non modò tristes, sed etiam tetros & horrendos, ac tales, qui alieni sint ab hominibus, sanâ & integrâ praeclatis mente. Necessè igitur esse, Medicorum cura accedat, quâ Melancholicis illis purus sanguis restituatur, alioqui non desituras esse illas mirabiles cogitationes. Ita *Avianus*. Quae deducenda latius, & etiam exemplis confirmanda Experientissimis Medicis cum honoris praefatione amicè quidem commendamus. Dubium igitur est, an non quandoque Tentationes Spirituales à causis merè naturalibus proveniant; & à vitio quodam corporis originem suam sumant; praesertim cum per experientiam constet, quòd Melancholici & minus rectè se habentes homines, ut plurimum crebrius Tentationes Spirituales experiantur, quam alii? Ad hoc interrogati memoratus B. Gerhardus & B. Brendelius, citato loco: respon-

sponderunt Aviano: Spirituales quasdam Tentationes esse merè tales, quæ nullam habeant cum corporis affectione aliquam communionem, perinde ut & morbos aliquos interdum merè corporeos deprehendamus, in quibus ratio lædatur, sine Spiritualibus Tentationibus. Quasdam autem cum corporis affectione conjunctas esse. Quæ ianè certa sunt & verissima. Sunt enim morbi quidam merè corporei, in quibus ratio læditur, omnibus Tentationibus Spiritualibus semotis; Sunt verò etiam quidam, qui istas, & quidem plerumque, conjunctas habent. Et vicissim; Sunt morbi quidam merè Spirituales, ubi à Tentationibus Spiritualibus solus laborat animus, omni in valetudine alià remotâ. Sunt verò etiam, qui morbos naturales comitantes habent: & ubi non parum ægrotat corpus. Quod ipsum si contigerit, utroque Medico, tam corporali, quam Spiritualis opus habuerit æger. Quia enim magna est corporis & animæ inter se societas, & arctissima unio, ideo fieri vix potest, quin si paulò diutius alterum horum officiatur, etiam alterum in consensum rapiatur. Itaque non raro fit, ut unâ cum Spiritualibus Tentationibus, etiam corporis aliquo vitio homo laboret & infestetur; sive affectus corporis primò oriens, occasionem præbeat Diabolo immiscendi sese, & abutendi humanâ infirmitate, qui alioqui ad temperamenta hominum astutè sese accommodat, ut patiente primò animâ, temporis progressu etiam corporis integritas postea labefactetur.

XXII. Quamvis igitur aliquando fieri possit ut perturbatio rationis, conjuncta cum trepidatione, & metu multiplici à corporis vitio primam originem trahat, aut inde initium suum sumat, tanquam ab effectu Primigenio; diversa tamen sunt & distinctissima: Tur-
bati

bari rationem à causis naturalibus: Et inspirari homini cogitationes malas à malo genio; ut ibidem quoque famigeratissimus BRENDLIUS confitetur. Unde adhuc certum est: Diabolum quidem, cum sit in omnes occasiones intentus, corporis dispositione ad ingerendas Tentationes Spirituales, tanquam commodiori receptivitate abuti. Sicut etiam aliàs Sanguineos ad libidinem, Cholicos ad iracundiam, Phlegmaticos ad Accediam, Melancholicos ad tristes & desperabundas cogitationes impellit: Dispositionem tamen illam, Efficientem causam tentationum Spiritualium dici nondum posse. Perpicuè igitur ibidem in responsoriâ citatâ Gerhardus: Quadam verò, & quidem pleræque omnes præsertim diuturniores, conjunctam habent quandem humorum ac Spirituum δυσκρασίαν, quæ vel Tentationes illas antecessit, vel easdem consecuta est. Causa igitur Tentationum Spiritualium EFFICIENS, Dispositio corporis non est; nisi remota: Sed Satanas; Serpens ille infernalis: ut multis hætenus probatum est.

XXIII. Recte etenim notat Gulielmus Pariensis, in Tractatu de Tentationibus & Resistentiis. 1. Tentationem in primâ intentione suâ, sive primo conceptu, nihil aliud esse quàm, ut ille loquitur, experimentationem, Probationem; & Tentare nil esse aliud, quàm experimentum capere ex quacunque re ad cognoscendam ipsam, ut innotescat cuicunque. In secundâ verò intentione, sive conceptu, esse impugnationem seu bellum aut prælium, vulgò guerra: animo enim vincendi totum agit, sive insidietur, sive exploret, sive bona pretendat ad decipiendum nos, sive percutiat baculo vel gladio, sive murum munitionis nostræ suffodiat, sive victum Spiritua-

lem

lem subtrahat, vel subtrahi procuret, quoniam animo
 nocendi, omnia ista facit. Quod verò subdit: Hic Diabo-
 lum solum posse, non autem vince e vel aliquem dejicere viri-
 bus suis, ac nisi Sponte nos ei cred d- rimus, & in manus ei de-
 derimus, potestatem in nobis habere non posse: cum grano salis
 accipiendum est. Omnino enim, ex permissione divinâ
 potestatem habet non tantum in nos, sed & in nobis: At
 victoria soli DEO adscribenda est, & CHRISTO, qui vi-
 cit Diabolum, Mundum, & infernum expugnavit, Joh.
 XVI. vers. 33. Apoc. III. vers. 21.

XXIV. Tandem V. considerandum est: Cùm Sa-
 tanas malas cogitationes & tentationes spirituales homini
 suggerat, animæque ejus præsens esse, & eam insensibiliter
 alloqui valeat: an etiam scire possit cogitationes homi-
 num? Egit de istâ quæstione iterum quoque Cassianus.
 Collatione citatâ VII. cap. 15. cujus verba postea adduce-
 mus: eaque omnino ad hanc materiam videntur pertinere.
 Interest enim Satanæ scire, an suæ suggestiones susceptæ fu-
 erint, nec ne? Quæstionem igitur propositam, quidam
 è Scholasticis affirmarunt: Quidam etiam negarunt. Di-
 cendum est cum B. GERHARDO, Disp. Ifagog. XIV. cap. 6.
 thes. 16. *Cogitationes hominum vel BONAS esse vel MALAS.*
BONAS à priori præscire Satanæ non potest; à posteriori autem
& per externa aliquid de iis colligere, suspicari & pronunciare
potest. Probaturs prius ex manifestis Scripturæ dictis, do-
 centibus, quòd solius DEI sit, *scutari corda & renes, Ps. 9. v. 10.*
Solus ipse intruetur cor, 1. Sam. 19. v. 7. *Cor hominis est in-*
scrutabile, Jerem. 7. v. 9. & nemo scit, quid sit in homine, nisi
Spiritus hominis, 1. Cor. 2. v. 11. Ut ita, ceu quoque Gen-
 nadius scribit de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 81. *Inter-*
nas animæ cogitationes Diabolum non videre, certi sumus. *Inter-*

ea autem, quantum ad posterius attinet, eas motibus corporis ab illo, affectionum indicibus, colligi; itidem certum est. Si aliquem viderit manus attollere, aut cœlum suspicere, aut devotis ingredi gestibus: deprehendit animæ pietatem, & statim colligit, eum cogitationes habere de DEO. Si ad objectum formosi hominis aspectum; aliquem viderit non emissitios foras emittere radios, neque in oculis suis *πρόσας* sed *κόνσας* habere: & modestè avertere pudicum vultum; ne per fenestras oculorum furtivi amorum introeant ignes ac incendia; & eburneum castitatis solium, cui Sacro Sanctus DEI Spiritus infidet, deiciatur: facile videt, non æstuantis carnes tumultuantis libidines: sed castitatem & sanctam pudicitiam ei curæ esse. Si ad proposita pocula aliquem viderit tardum Bachi cultorem, nec ad exemplum bicongii Ciceronis filii impurè in se ingurgitare merum; avariter, plenis faucibus: Ebrietatum eum odisse intelligit, nec facile, ut voluntariè & cum rectâ ratione insaniat, adductum iri. Quod de vide fis etiam B. Grauerum, cent. I. Illustr. Quæstion, Disp. II. X. quæst. 8. MALAS autem, quæ vel *immediatè* ab eo proveniunt, per Satanicam inspirationem; vel *mediatè* per carnis suggestionem; cognoscit. Et quidem eas, quæ à suggestionem carnis nostræ proveniunt, non nisi producat. Novit enim in quid peccatum Originale propendeat & quales venenatum istud semen suum, plerumque fructus abortiatur. Quas autem ipsemet homini *immediatè* suggessit, certò cognoscit. *Neque enim hunc scelerum artificem latez opus suum*, ut loquitur ibid B. Gerhardus.

XXV. Quibus præterea, uberius declarationis causâ ex Balduini Cas. Consc. Lib. III. cap. 3. addimus: *Humanæ cogitationes dupliciter cognosci posse. Velenim cognosci possunt*

possunt *per se*, & *in se ipsis*, quatenus adhuc in animo latent, & nullis externis indiciis foras prodierunt, & hoc modo solus DEUS eas novit, ut modò est expositum; Ipseque Diabolus, quamvis quid suggererit, benè norit: tamen, an suæ suggestiones susceptæ fuerint, & quantum iis effectum sit, penitus ignorat: vel cognosci possunt *ex signis quibusdam externis*, ex dispositionibus, verbis aut studiis, sicut ex rubore pudor, ex oculorum fervore iracundia, ex pallore amor, ex pulsu, affectus animi dijudicari queunt. Atque hoc posteriori modo Diabolus hominum cogitationes, tam bonas, quam malas, cognoscere, & quodammodo etiam, quid & quantum ipse suggestionibus suis tribuerit, & ad quæ propendeat, colligere potest. Danda igitur est constans & sedula opera, ut huic serpenti, quam primum aliquem aggressus fuerit, divinâ ope, extemplò conteratur caput. Nam qui libenter audiunt suggestiones pravas, sive ex, vigilantibus obveniant, sive dormientibus per diabolica somnia; illud delectantur; facile deinceps in plenum consensum, & effectum denique ipsius operis mali induci possunt; ut tristissima exempla Evæ & Davidis, Genes. III. v. 5. 2. Sam. XI. v. 3. testantur. Cùm enim Eva *cum desiderio intueretur arborem*, vers. 6. & David ad contemplationem Bathseba, eam ad se vocatum nuncios mitteret, v. 5. facile serpens ille infernalis colligere poterat, quid suis suggestionibus effectum; & quid paulò post futurum esset? Et proinde tamdiu suggestionibus & incitamentis suis instabat, donec cum tot myriadum animarum dispendio; regnique Davidici periculosissima concussione, de captis & suâ voluntate victis hominibus triumpharet, Ne igitur tecum habitare sinas injecta ejusdem Spicula, neque mireris, si coram te Triconem agens, varios lufos dederit: Sed statim in prima coitione, eum fidei scuto abs te propelle, ne noceat; & ejice serpen-

tem ex sinu, ne te lethaliter vulneret. Nam si ejeceris constitutus eris cum DEO in tuto: Si foveris, singulis momentis; nisi mature eum ejicias, & ob admissa flagitia serio respicias, mortis mancipium & infernalis gehennæ æternis incolae esse poteris.

XXVI. *Sed Cassianum loquentem nunc audiamus. Sic igitur loc. citat. pag. 1057 ille: SERENUS. Nulli dubium est, quod possint Spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indiciiis eas sensibilibus foris secus colligentes, id est, ex nostris dispositionibus aut verbis, & studiis, in quæ propensius conspexerint nos inclinari. Cæterum illas, quæ nec dum de internis animæ prodierunt, adire omnino non possunt. Ipsas quoque cogitationes, quas ingerunt, utrum susceptæ, vel quemadmodum susceptæ sint, non per ipsius animæ naturam, id est, per illum interiorum motum, qui in abditis ejus absconditur, prout manifestius aliqua exprimam, in medullis (& ut ita dixerim) sæpius latitantem; sed ex motibus atque indiciiis exterioris hominis deprehendunt. Ut puta: Si fornicationem ingerentes, senserint eum patienter telum libidinis suscepisse, seu viderint carnem commotam, aut certe, non ut oportuerit, adversus suggestiones immunditia suspirasse, lasciviam intelligunt; in penebralibus animæ libidinis jaculum fuisse defixum. Si incitamenta tristitiæ, si iræ, si furoris admove- rint, utrum nam cordi infederint, gestu corporis, & sensibili commotione dignoscunt, scilicet, cum vel infremuisse tacitum, vel quâdam indignatione suspirasse, seu vultum consideraverint, quodam rubore aut pallore mutasse, & ita subtiliter, cuiusnam quis sit vitio deditus, deprehendunt. Ille namque unumquemque nostrum delectari certâ ratione cognoscunt, ad cujus instigationem mox quodam nutu, vel motu corporis consensum convenientiamque, ab eo præstitam*

stitam fuisse præviderint. *Hæc Cassianus, eadem planè nobiscum sentiens, verissimè. Atque tantum, de Tentationum Spiritualium CAUSA EFFICIENTE.*

XXVII. Progredimur ad MATERIAM, Ad Accidentia, Spirituales Tentationes pertinere in confesso est, Quemadmodum igitur aliorum Accidentium tam positivorum, quàm privativorum, Materia Ex QVA; datur nulla, sic etiam Tentationum Spiritualium. IN QUA autem & CIRCA QUAM, sive subiectum, & objectum dantur. MATERIA igitur IN QUA; Tentationum Spiritualium, sive subiectum, cui Tentationes Spirituales insunt, & quod afficiunt, est duplex: Quod & Quo. Subiectum Quod: Nempè Quod Tentationes Spirituales patitur, & Quod ab ipsis denominatur, est hominis Suppositum, sive Homo TENTATUS; Isque tam pius, quàm impius, ut patet. Quo autem; sive id, cui formaliter & immediatè insunt TENTATIONES, sunt potentiæ animæ, & quidem præ cæteris, Intellectus, Voluntas, & Appetitus sensitivus. Mediatè autem & consequenter, si homo iis assentiatur, etiam in membra corporis, tanquam animæ instrumenta redundare possunt, uti exemplo Evæ, oculus ad arborem vetitam convertentis, & tandem etiam manum extendentis, liquet, Apparet ergò, quid sit discriminis: I. inter Tentationem CHRISTI, Matth. IV. v. 2. & seqq. & Tentationes hominum. II. Inter Tentationes primorum parentum, & inter Tentationes posteriorum. III. Inter Tentationes piorum & impiorum. Nam I. quod Tentationes CHRISTI & HOMINUM attinet: HOMINES per Peccatum Originale; amisso Lumine Spirituali in intellectu; sanctitate & viribus sufficientibus ad servandam Legem DEI, in voluntate; & rectitudine ac concordantiâ cum intellectu & voluntate, in appetitu sensitivo: ita sunt depravati, ut propter amissam imaginem

DEI, possunt intrinsecus tentari; sive, ii Tentationes Spirituales suggeri, per easque repræsentatas, ipsi objectivè moveri. Inest enim propter inhærens malum, animæ facultatibus jam post lapsum, quædam Tentationum Spiritualium receptivitas. Atque inde etiam est, quòd sæpius pii, quamvis tam pravis cogitationibus, & Diabolicis suggestionibus ex animo contradicant, iisque anxie oblucentur: nihilominus tamen experiantur iis se angì, moveri, & contristari; easq; sibi subinde in mentem redire, ac tanquam odiosissimam cramben, vel millies à Satanâ recoqui & obtrudi: donec Spiritu DEI tandem eas superent & excutiant. CHRISTUS autem, quia fuit τὸ ἅγιον, quod natum est ex Mariâ. Luc. I. vers. 35. Filius DEI; δεξιερὺς ὅσι, ἀνακ, ἀμύαιτ, κεχορισμὺ ἀπὸ των ἁματωλῶν, καὶ ὑψηλότερ των ἑρανῶν ἡμόρμυ Ebr. VII. v. 86. Tentatus per omnia, juxta similitudinem χωρὶς ἁμαρτίας Ebr. IV. v. 15. intrinsecus ita tentari non potuit, sed tantum extrinsecus: quoniam non habuit in sese ullam inhabitantis mali Originis maculam. Rectè igitur de isto discrimine Jansenius, in Harmoniâ p. 115. ad verba: *Et accedens Tentator: Ex quo illud satis convincitur, inquit, universam hanc quæ scribitur, tentationem foris fuisse, non intus; quemadmodum & Tentatio ea, quæ primos parentes ad peccatum sollicitavit. Sicut enim hominem in statu innocentie Diabolus tentare non potuit, nisi per externam suggestionem: ita enim perfectionem CHRISTI dedecuisse, à Diabolo tentari per interiores cogitationes phantasiæ contra Spiritum, audiri autem exteriores ad malum sollicitationes non dedecuit, ut illas vinceret.*

XXLIX. Quod igitur II. Tentationes primorum parentum, & ex eis progenitorum posterorum concernit: certum est, ut Jansenius quoque modò monuit; Tentationem illam

illam Paradisiacam in initio non nisi externam suggestio-
nem & solcitationem ad malum fuisse, ut satis istud: *Dixit
Serpens ad mulierem Genes. 2. v. 2.* innuit. Propter imaginem
DEI enim, sive justitiam Originalem inexistentem, quam-
diu in illo statu permanebant, interius tentari non poterant
quoniam erant perfectè sancti & iusti. Id modo discrimi-
nis inter ipsos, & CHRISTUM Salvatorem intercedebat;
quòd illi propter concessum liberum arbitrium poterant
non peccare: CHRISTUM autem peccare planè erat im-
possibile. Sed quamprimum Eva cœpit de veritate verbi
Divini fluctuare, & ex liberrima voluntate, in tantâ facilita-
te non peccandi; Diabolo animæ suæ portam aperire, men-
daciaq; eius admittere: eatenus, quatenus Satanam & pec-
catum admisit, etiam interiùs tentata est per suggestiones,
suasiones, vehementes impressiones fructûs vetiti, & simili-
tudinis DEI; & turpiter tandem superata. Si autem ipsa
statim in principio externas suggestiones rejecisset, ut po-
tuisset facillimè, & intra mœnia adamantina, Luminis Sui
Spiritualis in Intellectu; perfectissimæ rectitudinis in Vo-
luntate, & concordantiæ Appetitûs Sensitivi cum voluntate
& Intellectu; perstitisset: nec portæ custodem, interdictum
divinum de arboris hujus fructu non comedendo, subver-
tisset: portam Serpentis blandienti paullatim aperiens: nun-
quam Diabolus eam interius tentare, aut ad malum impel-
lere potuisset; cum summo totius Generis Humani Bono.
Sic igitur Tentati fuerunt primi nostri parentes; in initio
tantum extrinsecus; nullâ in ipsis, quamdiu in integritate
perseverabant, aptitudine ad interiores tentationes existente;
postea autem, apertâ per Liberi arbitrii abusum januâ, etiam
intrinsecus à Serpente tentati, & voluntariè superati fue-
runt. Posteriores autem illorum, quoniam omnes peccato Ori-

ginali laborant, statim in initio, & quandocunq; hoc DEUS Diabolo permittit tam *foris*, quam *intus*; tam *mediate*, quam *immediate* tentari possunt. *Concupiscit enim caro, post lapsum, adversus Spiritum, Spiritus autem adversus carnem: hac autem inter se mutuò adversantur, ut non quaecunque volueritis, eadem faciat, Gal. 5. v. 17.* Sicut non rarò HOMINES utroque modo Satanás est aggressus, foris quidem & immediate in formâ aliquâ visibili, eos alloquens; uti veneficis facere solet: Intus autem, per pravas & verè Diabolicas suggestiones, mendacia, & homicidia sua propinans. Quosdam autem tantum intrinsecus adoritur, & mediate: quoniam DEUS non permittit, ut visibiliter eos alloquatur; aut immediate per inspiratas suggestiones suas pro lubitu eos exerceat.

XXIX. Quod autem III. Tentationes piorum & impiorum concernit: observandum est; quod Piorum Tentationes *Objectivè* quidem illorum animæ repræsententur, eaque illas quoque per modum *Subjecti Quo*, recipiat. Sed statim; ac deprehenduntur; Pii per Spiritum DEI inhabitantem, & Ejus gladium, Verbum DEI, iis, quantum in hac infirmitate possibile est, resistunt; easque sive immediate à Satanâ, sive mediate, à peccato Originali sint; expellunt, contrantuntur, orant, easdem debellant, extinguunt, & gratiâ DEI superant. Atque ita sedulò cavent, ne contra conscientiam suam aliquid admittant aut peccent: Sed apud impios in solâ receptivitate, conceptione aut repræsentatione Tentationum Spiritualium non subsistitur: sed plerumq; subsequitur assensus, approbans delectatio, studium & ipse denique actus. Sunt enim *in laqueo Diaboli, capti ab eo ad ipsius voluntatem*, uti de iis Paulus dicit, *II. Timoth. II. v. 26.* & propterea, quæ Satanás vult, ea faciunt; miserimi peccati servi existentes, *Job. IV. 24.*

XXXI.

XXX. MATERIAM CIRCA QUAM; quod attinet :
est ea ita comparata , ut propter varietatem & multitudi-
nem rerum ferè nequeat explicari. Nam *μεθόδως & μαθό-
λως* quis enarret ? Potest tamen dici : I. Tentationes Spiritua-
les esse vel circa CREDENDA; vel circa FACIENDA; vel
circa FUGIENDA. Circa CREDENDA versantur, quan-
do Diabolus mendaciis suis aggreditur verbum DEI, ac ne-
gat Scripturam aut articulos fidei Sicuti aliquando tentatus
Juvenis conquerebatur, *nullum articulum fidei esse, de cujus
veritate se Diabolus non jusserit dubitare.* Circa FACIEN-
DA, quæ DEUS in verbo suo præcepit, & quæ justa ac recta
sunt. Sicuti aliquoties Tentatis suggessit, non esse oran-
dum; aut invocandum nomen JESU CHRISTI. Quæ ali-
às peccata *Omissionis* dici solent. Circa FUGIENDA au-
tem, quando sollicitat homines ad peccata, & suggerit, ea fa-
cienda esse, quæ Deus in verbo suo prohibuit. Sicuti Ju-
dam jussit, ut *proderet Salvatorem*; Ananiam, ut *mentiretur
Spiritui Sancto*; & sicut plerunque Tentatis tandem sugge-
rit desperationem & *αὐτοκτείαν*. Quæ alias Peccata COM-
MISSIONIS appellari solent. Quod igitur CREDENDA
occurrunt; tot etiam Objecta particularia Tentationum
Spiritualium dantur; nec satis ostendi potest; quàm pro-
fundum & impervestigabile sit hoc Spiritualis nequitiz
mare.

XXXI. II. Dicitur potest. Tentationes Spirituales ver-
sari vel circa *charitatem DEI*. vel circa *charitatem proximi*.
Circa charitatem DEI, prout ea in primâ Decalogi tabulâ est
exposita. Circa charitatem proximi, prout ea in reliquis
septem præceptis continetur. Quemadmodum aliquibus
exemplis confirmabimus. Refert B. LUTHERUS in Col-
loq. mensal. p. 217. M. Leonhardum, Pastorem Gubensem
dixisse :

dixisse: In sua captivitate sibi sapiens fuisse ingestum, quando cultrum manu tenuerit: *Confodias te!* Ut etiam quandoque cultrum necesse habuerit abjicere. Sæpiusculè quoque in terrâ deprehendisse Projecta fila, quæ collegerit, in tantam denique exsurgentia multitudinem, ut parando ad suspendium funiculo suffecissent. Avianus p. 10. narrat. Anno M. D. XC. in Frisiâ, Wesselum Gansfurt / *de veritate totius Religionis dubitasse*; amicumque consolantem, tristem; ob frustrâ insumtam operam, dimisisse. Mox autem revocato cum gaudio indicasse, divinâ ope omnem Tentationem superatam esse. Anno M. D. XCVII. Uratislaviæ mulier quædam suum accessit Pastorem, clamitans: *Orate, Orate, ne DEUS fidentem animum ex me auferat*, & fletu miserrimo querelam suam obsignavit. Alia mulier apud *Matthesium, conc. 12.* de Luthero, apud eundem Virum DEI quæsta est: *Non posse se credere.* Interrogante autem Luthero: An Symbolum Apostolicum teneret? recitavit devotè. Ac interrogante iterum: An hæc omnia crederet? affirmavit. Respondit igitur B. V. R. Certe, amica mulier; Si credis hæc omnia certa & vera esse, sicuti sunt certissima: fortius credis ac ego! Qui consolatione & ægram mentem restituit. Antonius Musa; minister Ecclesiæ Rochlitii: tentatus fuit, *non esse vera, quæ ipse ex Verbo DEI predicaret*, Accedens igitur & ipse ad LUTHERUM, exponit ægritudinem: *Non possum, inquiens, ipse credere, quæ aliis predico.* Ad quod Lutherus: *DEO sint gratia, quòd alii-hanc Tentationem etiam experiuntur: Putavi me solum istâ Tentatione affligi.* Ac ipsemet *Matthesius* quoque inter Tentationes aliquando dixit, cum eum adstantes ex propriis ipsius scriptis consolarentur: *Nolunt in cor intrare, quæ mihi dicitis.* Regerentibus autem iis, qui aderant: *Ergò hæc Tibi in cor tradat JE-*
SUS

SUS CHRISTUS! extemplò habuit melius. Sic memora-
bilem historiam quoque recitat *Cyriacus Spangenbergius* de
Catharina, priore uxore Domini *Clementis Schavii*, Diaconi
ad S. Andreae Islebiæ: Ea jam in agone mortis constituta,
eum exquisitis sacræ scripturæ dictis se probè erigere pos-
set: tandem ex instinctu satanæ de baptismo suo dubitare
cœpit, siquidem nemo prorsus superstes erat, qui de bap-
tismo ejus testificari posset; parentibus enim admodum ju-
vencula, ut & patrinis omnibus orbata erat. Ministri Ec-
clesiæ diligenter pro ipsa orabant, & tandem quodnam esset
nomen ejus, quærebant. Quòd cum indicasset, ipsi conti-
nuò nomen hoc urserunt, contendentes, quia proprium
haberet nomen, & familiâ piâ & honestâ oriûnda esset,
etiam in medio Christianorum nata, credendum omnino
esse, eam etiam baptizatam esse. Quod solatium adeò pe-
netravit cor ejus, ut de Baptismo suo dubitare desineret, &
tentationibus eluctata, placide in Domino obdormiret; &
videre est apud *Balduinum* in *Consc.* p. 1079. Placet vero de-
nuò etiam audire *Guilielmum Parisiensem*, cujus hæc sunt
verba: *Impugnations propriæ virtutis nostræ rationalis sunt*
1. *Curiositas, id est, Libido sciendi non necessaria, & quorum*
cognitio nihil operatur, vel adjuvat salutem. 2. *Tarditas ad*
credendum. 3. *Levitas ad idem.* 4. *Dubietas.* 5. *Suspiciositas.*
6. *Spiritus Blasphemiae, quod est scaturigo abominabilium co-*
gitationum, adeò horribilium, adeoq; molestarum, ut Ejus Ten-
tatio plerunque quasi martyrium sit: & quidam etiam potius
vellent martyrium, quam illas sustinere. Suggestuntur enim
quandoq; hominibus tam blasphemæ, tam impiæ, tam pra-
væ COGITATIONES; ut exhorrescant *Tentati*, nec sciant
præ consternatione, quid facere, dicere aut cogitare debeant.
Quæ autem nihil aliud sunt, quam *Enunciationes Sa-*

tana, Spiritus Blasphemiarum, atque Tentato non minus imputari possunt, quàm alicui imputari possint convicia aut blasphemiae, quas ipse quidem ex alio audit; non autem illarum auctor est, aut iis consentit. Apparet igitur, quàm varia, & ferè inexplicabilis sit, **MATERIA CIRCA QVAM** Spiritualium Tentationum; universam tamen ad superius dicta membra referri posse.

XXXII. Devenimus itaque ad Formam. Ex Philosophiâ iterum constat: Accidentia non habere formas, sed esse ipsas formas accidentales, subjectum cui insunt denominantes. Propriè igitur loquendo **FORMA Tentationum Spiritualium** non datur. Interim, quia etiam de Accidentibus quæri solet, in quonam formaliter consistant, seu quænam illorum formalis ratio sit & essentia; sicut essentia Quantitatis est esse extensum; Liberalitatis, mediocritatem servare in dando & accipiendo: Ideo pari ratione de tentationibus spiritualibus quoque, tanquam de Accidenti privativo quæritur: *Quænam illarum sit forma; sive in quonam formaliter consistant?* Quemadmodum igitur cuiusvis peccati forma est *ἡ ἀνομία*; *Difformitas cum Lege DEI*, sive carentia conformitatis cum lege, *I. Johan. III. vers. 4.* Ita quoque Tentationes Spirituales sunt *ἀνομία*; & **FORMA** sive essentia illarum consistit in carentiâ conformitatis cum Lege DEI. Nam sicut cœcitas est privatio visus; mors privatio vitæ; surditas privatio auditûs; avaritia, carentia rectitudinis in dando & accipiendo: Sic etiam Tentationes Spirituales formaliter privationes sunt rectitudinis inesse debitæ, in iis, quæ animæ hominis repræsentantur; seu in carentia conformitatis cum Lege DEI consistunt; quoniam omnes, quæcunque tandem sint, sub genere peccatorum comprehenduntur. Patet hoc exemplis, *Nequaquam*

quam morte moriemini : Tentatio Spiritualis erat *Genes. III. v. 4.* Sanè hæc *ἀνομία* erat contra præceptum primum & secundum ; labefactans Veritatem DEI, & verbum divinum. Vocabat enim in dubium comminationis certitudinem, contradicebat verbo divino ; & suadebat facere, quod Dominus prohibuerat. **FRATREM OCCIDITO !** Tentatio Spiritualis erat, suggesta Caino, *Genes. IV. vers. 6.* *ἀνομία* hæc erat, & carentia rectitudinis præcepti Quinti. **BATHSEBAM APPETITO** : Tentatio Spiritualis erat in Davide, *2 Samuel. II. v. 5.* *ἀνομία* hæc erat contra præceptum Sextum. **OMNIA hæc tibi dabo, si procideris & me adoraveris**, Tentatio Spiritualis erat, *Matth. IV. v. 9.* Sed eadem *ἀνομία* & carentia rectitudinis perditissima ; primo præcepto DEI repugnans. Ac eodem modo sese res habet cum omnibus cæteris Tentationibus. Relinquitur ergo *ἀνομία*, sive carentiam conformitatis cum Lege DEI, in iis quo hominis animæ repræsentantur, esse Tentationum Spiritualium FORMAM.

XXXIII. Occurrit autem hic iterum aliquod dubium. Cum omnes tentationes Spirituales *ἀνομία* sint & peccata quæritur : *Cujus sint peccata, seu cuinam ut peccata imputentur ?* Proveniunt enim à Diabolo, & nos docuimus superius, quod pii Tentationibus Spiritualibus statim resistent & sæpe contra voluntatem suam eæ à Satanâ ipsis suggerantur & reponantur. Dubitatur ergò : *An omnes Tentationes Spirituales fiant Hominis Tentati peccata ; An verò, ut peccata Diabolo imputentur ?* Quod DUBIUM, ut expediatur, quam maximè arbitramur esse necessarium. In eo enim sceleratissimus esse deprehenditur, nequitiae artifex Satan : dum ipse ex sese Tentationes Spirituales, & pravæ blasphemias cogitationes, hominibus piis, DEO permittente, quando-

que suggerit, postea autem easdem ipsis, quasi ex eis sint, penitus adscribit; eosque propterea, quod talia cogitassent, condemnandos, clamat. Sicut nobiscum omnes ii fatebuntur, qui Tentatorum forulos, & conscientias afflictas non nihil diligentius sunt perscrutati. Ut igitur etiam hic, quid Verbo DEI consentaneum sit, quid non sit, explicemus; repetendum est ex superioribus: *Tentationes Spirituales* vel esse *Immediatè* ex Diabolo, quando ipse eas suggerit, & animam Hominis interiùs & insensibiliter alloquitur; vel etiam forinsecùs, ut coram CHRISTO; vel per se, vel per alium hominem, qui ei se organum præbet; Tentationes suas profert. Vel esse ex eodem *Mediatè*, quando à peccato Originali, & corruptâ Naturâ Tentationes homini obveniunt, ei incidunt & repræsentantur. De his posterioribus, quæ à peccato originali, & corruptâ Hominis Naturâ, ac ita mediatè à Diabolo proveniunt, dubium nullum est, quin sint peccata Hominis, eumque ut ἀνομία quædam, faciant æternæ condemnationis reum. Proveniunt enim *ex malo Thesauro Hominis, & propterea impurum reddunt Hominem*, quandoquidem *ex corde egrediuntur*, uti *Matth. XV. v. 18.* Salvator noster pronunciavit: ita tamen, ut piis fiant peccata venialia, & per suspiria, pias preces & poenitentiam statim remittantur. Sed de PRIORIBUS, quæ ex divinâ permissione *immediatè* Diabolus hominibus suggerit, & quibus eos ipsemet, vel foris vel intus alloquitur; renitentibus sæpè & seriò repugnantibus Tentatis: Ut & de illis, quibus per organa sua aliquem aggreditur, ut per uxorem Potipharis Josephum ad adulterium sollicitabat, *Genes. XXXIX. v. 8.* difficilius est judicare.

XXXIV. Famigeratissimus aliquis & meritisissimus de CHRISTI Ecclesiâ Theologus, in Cas. Consc. Libr. III. capite IV.

te IV. Caf. VII. videtur etiam HAS adscribere Homini ut peccata: *Suggestiones istæ prave, inqviens, per se quidem morte dignæ sunt, licet assensus non accedat: abominatio enim DOMINI sunt cogitationes malæ, Prov. 17. v. 26. peccata tamen sunt venialia, quia sunt sanctorum peccata, qui per Christum cum DEO reconciliati sunt, & Spiritus Sancti auxilio suggestionibus istis resistunt, easque tandem exstinguunt.* In quibus verbis clarè Suggestiones pravas & quidem maligni Spiritus, ut Titulus Casus habet, & quibus consensus non accedit, Peccata sanctorum vocat, quamvis venialia.

XXXV. Verum enim verò, ut hæc tam celebris Theologi assertio, de pravis suggestionibus, quæ à carne sunt, & ex corde egrediuntur, & ita *mediate* suggeruntur, quatenus sunt à Diabolo; & quando iis assensus præbetur: libenter admittitur. Sunt enim in sese abominatio DOMINI & peccata: & fiunt etiam, per consensum, hominis peccata: Verum de iis, quas *immediate* Diabolus suggerit, & quibus Homo non consentit; an sint peccata sanctorum, & piis imputentur, ut propria; licet nullus consensus accedat, & statim obliuiscuntur; non immerito dubitatur. Sequeretur enim I. Etiam Tentationes Satanas, quibus tentatus CHRISTUS, & quas per verbum DEI superavit, Ipsi, quod tamen absit, pro peccatis imputata fuisse. Nam animæ & intellectui Ejus æque præsentatæ fuerunt Tentationes Spirituales; GULÆ, SUPERBIÆ, AVARITIÆ, quamvis forinsecus, ut homini pio interius à Tentatore quasi per internum animæ alloquium hodie repræsentari queunt. II. Sequeretur; quod etiam periculosa illa Tentatio, cum Uxor Potipharis, Genes. XXXIX. v. 8. ad Josephum diceret: *Dormi mecum*: Josepho imputata fuisset ad peccatum, quoniam Ejus intellectui &

voluntati, æque repræsentata fuit, ut aliæ Tentationes à Diabolo immediatè suggeruntur, & hominis animæ repræsentantur. *Concurrerunt enim ibi duo Spiritus contrarii, summis conatibus*, ut ait *commentar. Genes. p. 536.* B. LUTHERUS; nec ratio diversitatis dari potest: Quod tamen non est. III. Sequeretur; etiam alias Enunciationes impias, conceptas ab Intellectu, quamvis cum iudicio, eas falsas & impias esse; homini imputari, ut peccata quandoquidem concipiuntur & apprehenduntur ab Intellectu & ei insunt. IV. Etiam ille, qui legeret verba, *Genes. III. v. 4. Nequaquam morte moriemini*; oneraretur peccato novo, propterea. quod hæc Satanica Tentatio, ab Ejus Intellectu conciperetur & ei per literas repræsentaretur. Atque ita non assensus, sed sola repræsentatio, & conceptio; sive intellectus apprehensio; hominem faceret reum peccati. V. Sequeretur etiam Diabolica Somnia, quamvis nullus consensus accederet; homini cedere in peccatum. Et quæ afferri possent alia. Ut adeò certum sit, solam apprehensionem, si qua forinsecus animæ repræsentetur, non inducere reatum. Non enim qui, verbi gratia, videt, audit, aut concipit adulterium, reus est peccati, sed qui illud perpetrat, juvat, aut approbat, reus est juxta Paulinum effatum, *Roman. I. v. 32. Non solum ea faciunt, verum etiam assentiuntur iis, qui faciunt.* Πόινσις itaque καὶ συνευδοκία faciunt homines ἀξίους δαυάτης, ut Græca verba habent; non autem sola repræsentatio facta, aut apprehensio; quoniam Hominis Intellectus tam Bonum, quam Malum; tam Verum, quam Falsum potest apprehendere; & quidem tam Malum, quam falsum, si nullus consensus accedat; sine peccato: Ut alibi exponitur. Si itaque Diabolus cuidam Josepho ingerat: *Dormi cum uxore Potipharis*: repræsentatur quidem Ejus Intellectui,

ctui, & quoque ab eo apprehenditur, (intelligit enim quid Diabolus velit?) Tentatio ista spiritualis: Eidem tamen pro peccato non imputatur, quoniam nulla accessit delectatio, consensus aut approbatio. Sic si alicui ingerat: *sacra cœna est res levissima!* apprehenditur quidem ab Ejus Intellectu hæc Tentatio. (Novit enim, quid Diabolus dixerit.) Ei tamen pro peccato nullatenus imputatur, quoniam Eam nunquam probavit, sed ex animo detestatus est: Nec ei etiam assensum præbuit, sed semper pro virili; quamvis sæpe non sine mœrore, lachrymis, & acerrimâ pugna; in corde suo contradixit. Quam acris enim hæc pugna sit, intelligunt experti, & quos divino permissu Diabolus aliquandiu ejusmodi Tentationibus afflixit.

XXXVI. Statuimus igitur, Beatum virum, aut de Diabolicis suggestionibus, *mediatis*; & quæ ex corde proveniunt, sive ex labe originali progrediuntur: Ut & de Immediatis, quæ Diabolus per se inspirat, prout in sese considerantur, locutum esse, ut aliqua subinnuunt indicia: Aut ὡς ὁ πὶ πολὺ de Tentationibus pronunciasse. Quæ autem piis *immeditè* à Diabolo suggeruntur; aut per alium hominem ipsi offeruntur: Eas censemus, si nullus consensus accedat, sed statim iis Spiritu DEI resistatur, non imputari ut peccata; sed manere Diaboli, & malorum hominum propria; perinde ut sollicitatio impudica, uxoris Potipharis, ejusdem propria manebat, nec *Josephi*, sed *illius* peccatum erat. Sunt enim τὰ ἴδια Diaboli, Joh. VIII. vers. 44. Sunt illius νοήματα, 2 Corinth. II, vers. 11. Quæ etiam luet ipse aliquando in igne infernali. Atque hoc etiam primarium quoddam argumentum est, quo homines pios in Tentationibus spiritualibus erigere possumus. Mentiatur enim satan, quamdiu hoc ipsi Deus permiserit, & vel millies clamet,
DEUM

DEUM tenolle recipere; aut suadeat tibi furtum vel homicidium, vel restim, bambardam, gladium, aut centum præcipitia: Tu modo ne credas ei, aut consentias, aut Tentationem intra voluntatem admittas; Tibi non imputabitur ejus mendacium aut peccatum. Atque in hoc habemus consentientem etiam B. LUTHERUM; qui in *Colloq. Mensal.* pag. 220. docet: *Blasphemiam esse duplicem; Activam & Passivam*: Activam, quando homo ipse Deum blasphemat: Passivam autem, quando Diabolus, contra voluntatem nostram, blasphemiam nobis suggerit. Et Tomo II. Eisleb. fol. 31. ubi inquit: *Ibi cogitare debes, quando ita accedit, quòd cogitationes tales nec tuæ, nec in corde tuo natæ sint: Sed sunt cogitationes, quas Diabolus suggerit, & quas tu pateris. Ille loquitur tibi ita in cor tuum, ut cogites: Invoco DEVM, sed non audit. Ergò non curat me. Est inimicus meus, non amicus: alias auxiliaretur mihi?* Hæc LUTHERUS. Si ergo tales cogitationes nec piorum, nec in corde illorum natæ sunt: quomodo poterunt esse sanctorum peccata? Certum igitur est, quod tales suggestiones, quando nullus consensus accedit, hominibus piis non imputentur, neque fiant illorum peccata. Pertinet verò huc, ut isthæc, in quibus cardo est consolationis, nonnihil persequamur prolixius, insignis locus, qui in *Operibus Athanasii*, Tom. II. edit. Commel. pag. 278. in *Questionibus ad Antiochum Principem* legitur. Quæ ipsæ *Qvæltiones*, quamvis à *Bellarmino in Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis*, edit: Colon; de Anno M. DC. XLV. pag. 77. & *Sixto Sinensi*, Lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ p. 250. revocentur in dubium; dum ille dicit: *Questiones ad Antiochum, Athanasii esse non possunt. Hic autem scribit: Questionum liber Athanasii non videtur; Suspicio hunc ex variis Patrum scriptis collectum à Studio quoque: nihilominus tamen locus,*

cus, quem ibi legimus, evidenter ostendit, quid olim de hac eadem re etiam pii veteres senserint; & quod Tentationes forinsecus accedentes nequaquam ab ipsis fuerint habitæ pro Tentatorum peccatis. Sic autem iste habet: *QVÆSTIO XV. Unde moventur in corde hominis cogitationes, & meditationes contumeliosæ, execrabiles, atque nefariæ, quæ sæpius in DEI injuriam tendunt, & quas nec anima vellet proferri, nec hominis lingua nominare, RESP.* Hujus auctor est, & operator Diabolus: Ille ista nefanda in hominis animam subministrat, loquens contra DEUM verba, quò possit in desperationem adducere hominem. *Sed non ex hoc præcisè condemnatur homo; ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς τοῦ συνόλου κατὰ κρίνεται ὁ ἄνθρωπος.* Absit. Talis namque cogitatio ex levi suspicionem, ὁπτεως, surrepit homini, sed ab eo discedit, dum cogitabit, se ipsum esse terram & pulverem; non admodum reservans talem cogitationem: Sed Diabolo dicens: *Blasphemia tuâ sit in caput tuum Diabole. Ego enim in Dominum meum adorabo, nec eum unquam blasphemabo.* Securè igitur; ἀσφαλῶς ἔν; est intendendum his dictis. Complures namque hominum ab hujusmodi cogitatione victi, partim semetipsos in præcipitium egerunt, partim in desperationem venientes perierunt. Ita in quæstione istâ Athanasius. Sic etiam Dionysius Carthusianus, Enarrationibus in Cap. III. Geneseos Fol. 35. ex Lombardo & Thomâ rectè scribit: *Due sunt species Tentationis, Interior atque Exterior. Exterior Tentatio est, quando nobis extrinsecus visibiliter suggeritur verbo aut signo, ut ad peccati consensum trahamur, & talis tentatio non fit, nisi ab adversario, scilicet Diabolo vel ab homine malo. Interior verò Tentatio est, quando invisibiliter suggeritur nobis malum intrinsecus, quæ Tentatio aliquando fit ab hoste, aliquando à carne.* Nam & Diabolus invisibiliter
H suggerit

*suggerit mala, & ex carnis corruptione suboritur motus illicitus & titillatio prava, idcirco tentatio, quæ fit ex carne, non est sine peccato, quæ autem ab hoste fit, nisi ei consentiatur, non habet peccatum, sed est materia exercenda virtutis. Circa hæc verba Magistri scribit Thomas super secundum distinctione 21. Peccatum unius non consistit in actu alterius, sed in proprio actu. In Tentatione autem carnis ipse appetitus illicitus, secundum quem aliquis tentari dicitur, est actus ejus, qui tentatur. Non enim sola caro concupiscit, sed totus homo, ideo talis tentatio est peccatum in eo, qui tentatur. Tentatio autem, quæ est à mundo, vel ab hoste, est à principio extrinseco, unde actus non pertinet ad tentatum, sed passio tantum, & propter hoc non est peccatum in tali tentatione, nisi per delectionem & consensum tentati, quoniam tunc tentatus incipit cooperari tentanti. Hæc omnia rectissime Dionysius, cum Lombardo & Thomâ. Cum ergo Tentationes & suggestiones Diaboli Immediate, aut Mediate extrinsecæ aliæ, non sint actus homini proprius; & à Principio proveniant extrinseco: quomodo poterunt esse Tentati peccata? nisi delectatio forsitan aut Consensus accedat. Sic etiam iterum B. noster Lutherus in expositione cit. Petit. VI. in Form. Concordiæ pag. 331. scribit: *Velimus, nolimus, tentationes nobis sufferenda sunt, atque etiam in illis ipsis nobis versandum est. Quare longè alia res est, tentationes persentire, & iisdem consentire. Persentire omnes cogimur, neque tamen easdem omnes, sed nonnulli plures & graviores, veluti juvenus præcipuè carnis tentationibus infestatur. Deinde, qui ad maturam & constantem ætatem pervenerunt, jam grandiores facti, à mundo tentantur. Alii verò, qui rebus Spiritualibus sunt implicati, nimirum fortes illi Christiani, à Diabolo. Verum ejusmodi tentationum, sensus, quando præter voluntatem nostram nobis objiciuntur,**

nemini

nemini nocere possunt. (Quod notari velimus.) Nisi enim sentirentur, tentationes dici non possent! quapropter convenit nos Christ'anos esse instructos, ac quotidie assiduam tentationum pugnam expectare, ne quis tam oscitanter & securè in utramvis, quod agunt, aurem dormire quasi diabolus procul à nobis absit, sed ubi ictus providendi & declinandi sunt, diligenter advigilet. Hæc B. Luberus. Res itaque hæc est in aprico, neque dilucidatione ulteriori habebit opus.

XXXVII. Sequitur Tentationum Spiritualium FINIS. Isq; consideratus vel respectu DEI, vel respectu HOMINIS, vel respectu DIABOLI. Respectu DEI FINIS Tentationum Spiritualium est Ejus GLORIA; & BONUM. DEUS enim neminem tentat: scil. ad MALUM. Jacob. I. v. 13. Et rectè Jansenius, in cap. IV. Matth. pag. 123. scribit: Spiritus DEI plerosque justos aliquò impellit, ut ibi in bonum suum, & DEI gloriam tententur à Diabolo. Et Augustin. 10. Psalm. XC. Ideo permisit Dominus: ut homo probaretur. Diabolus vinceretur. Respectu HOMINIS autem Tentationum Spiritualium FINIS est I. Diaboli cognitio. Tentamur enim, ut intelligamus, quàm malus sit Satan, & quomodo ut Leo rugiens obambulet, quærens quem devoret. 1. Petr. V. vers. 8. omninò factum facturum de nobis, nisi DEUS id prohiberet: Et ut Ejus studia caveamus. II. Sacra Scriptura meditatio. Nam multæ Scripturæ dicta planè negligeremus, aut parùm curaremus & caperemus, nisi Tentatio daret intellectum, Esai. XXVIII. vers. 19. Quis enim sciret; quid Deus & Diaboli essent, & quid armatura DEI: Ephes. 4. vers. 11. nisi quotidiana pugna hoc ipsum nos doceret. III. Superbia repressio. Nam ita de se Paulus 2. Corinth, VII. vers. 7. Ne excellentiâ revelationum supra modum efferrer, datus mihi fuit stimulus per carnem, angelus Satana, ut me colaphis caderet:

ne supra modum efferrer. Videatur etiam B. Lutherus, Tom. III, German. pag. 422. idem de se exponens. IV. Probatio. Nam ut Theophylactus dicit, in cap. V. Marci: *Quia certamen est vita, noluit DEUS extra hanc vitam demones esse, ut certantes nobiscum, nos probatiores monstrarent.* Et Augustin. in Psalm. CIII. *Diaboli malis sunt, tanquam ignis feno, bonis tanquam ignis auro.* V. Victoriousa Satane conculcatio. Nam per infirmos homines superbus Spiritus vincitur, & quidem non sine fremitu. *Super aspidem enim & basiliscum ambulabis, & conculabis leonem & Draconem,* Psalm. XCI. vers. 13. Et DEUS Pacis conteret Satanam sub pedes vestros brevi. Roman. XVI. vers. 20. DEO autem gratia, qui semper triumphat per nos in CHRISTO. II. Corinth. II. vers. 14. VI. Orationis Excitatio. Nam sicut Thus odores non spirat, nisi suppositis carbonibus: Sic etiam cor hominis calidè non orat, nisi Tentationum & tribulationum ignis supponatur. Unde & Paulus 1. Corinth. XII. vers. 9. *Super hoc ter Dominum rogavi, ut discederet à me; & dixit mihi; Sufficit tibi gratia mea: nam virtus mea per infirmitatem perficitur.* VII. Aliorum confirmatio. Ut tentati; alios qui tentantur, erigere possimus. Nam & hic vera sunt de aliis CHRISTIANIS; quæ de illorum capite dixit, Ebr. II. vers. 18. Paulus: *Ex hoc, quod ipsi contigit tentatum esse, inquit, potest & iis, qui tentantur succurrere.* Et; *Benedictus DEUS omnis consolationis, consolans nos in omni afflictione nostrâ, in hoc ut possimus consolari eos, qui sunt in quavis afflictione per consolationem, quâ nos ipsos consolatur DEUS,* II. Corinth. I. vers. 3. & 4. Atque hæ sunt potissimæ causæ: propter quas DEUS permittit, ut pii Tentationibus Spiritualibus in hoc mundo exerceantur. Impiis autem ut jam tum diximus, Tentationes Spirituales ex divina permissione & justo judicio imittuntur

tur ad pœnam. Rectè enim *cit. loc.* Augustinus: *Diaboli malis sunt, tanquam ignis feno.* Sicut Spiritus mendax per Pseudopphetas Achabum ad pœnam tentavit, persuadens, ut ascenderet, & in Romoth Gilead caderet. *1. Reg. XXII. v. 22.* rectè igitur *B. Lutherus in Colloq. Mensal. pag. 112.* Ex duplici ratione DEUS permittit Diabolo & veneficis. I. Impiis ad pœnam. II. Piis ad probationem. Quando autem aliquis tentatur, non debet cogitare: *Tu tentaris.* E. *Tu es impius: & puniris à DEO!* Nullatenus; Absit hoc! Sed inspiciat vulnera CHRISTI; ex iis certus sit de REMISSIO-NE PECCATORUM, postea strenuè se Satanæ, orando, & Verbo DEI pugnando opponat! certissimus de victoriâ.

XXXIIX. Respectu autem DIABOLI, FINIS Tentationum Spiritualium ab ipso intentus. I. In genere est MALUM; & PECCATUM. Nam *vos cogitastis de me malum sed DEUS vertit illud in bonum,* dicebat de suâ venditione Josephus, *Genes. 1. vers. 21.* Pariter cogitationes Diaboli, semper sunt ad MALUM, *2. Cor. II. v. 24.* *Quærit enim, quem devoret: 1. Petr. V. vers. 8.* Et; *qui committit peccatum, ex Diabolo est, quoniam ab initio Diabolus peccat. 1. Johann. III. vers. 8.* Sive etiam; MENDACIUM & HOMICIDIUM. *Johann. VIII. vers. 43.* II. In Specie autem I. Averfio à DEO. II. Perpetratio mali. III. Dubitatio. IV. Desperatio. V. *av-JoXepia.* VI. Condemnatio æterna. Quærit enim Homi-num animas inimicus, noctu dieque circumiens, & inc'es-so studio ipsis insidiatur. Merito igitur *Jacobus: Resistite Diabolo capite 4. vers. 7.* Et *Petrus: Resistite fortes in fide, 1. Petr. V. vers. 9.* Nullus verò ex omnibus istis finibus est in Diaboli potestate: Sed universæ Tentationes dependent à DEI permissione, providentiâ & præfixâ metâ, ultra quam

Satanas non potest furere. Servavit enim hoc suæ voluntati & potentia DOMINUS, quousque Satanæ permittere velit, aut non velit? Et habent singulæ Tentationes suos modos, & suos certos fines, quos egredi non debent.

XXXIX. Quamobrem autem supremus omnium rerum arbiter, DEUS Optimus Maximus, cum sapientissimus, misericordissimus & benignissimus sit: hunc tentari sinat, nec alium hoc tempore; tamdiu; tam graviter; nec potius alio tempore, spacio breviori; aut alio modo? id expedire nemo mortalium, vel sapientissimus poterit. Sed omnia ista, divinæ voluntati, benignitati, providentiæ, justitiæ & sapientiæ sunt transcribenda. *Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestra: neque via, vestra, via meæ, dicit Dominus: Quia sicut exaltantur cæli à terrâ, sic exaltata sunt via meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris, Es. LV. vers. 89. Mirab le fecit consilium, & magnificavit sapientiam, Esa. XXXIII. vers. ultim. Interea quilibet se soletur eo, quod sine DEI permissione Diabolus neminem immediatè tentare possit, & quòd metam à DEO præfixam in æternum non possit supergredi. Ideo enim dixit DEUS ad eum, ceu ad tumultuans & furens mare dixit, Hiob. XXXVIII. vers. 11. Usque huc venies, & non procedes amplius, & hinc confringes tumentes fluctu tuos. Fidelis enim est DEUS, qui neminem tentat ultra vires, 1. Corinth. X. vers. 13. Prudenter itaque Augustinus in Psalm. XXXVI. Quicquid acciderit iusto, voluntati DEI deputet, non potestati inimici: scire ille potest, ferire, si DEUS noluerit, non potest, ut ex Hiobi exemplo, capite 11. vers. 10. elucescit. Hinc Cyprianus Lib. III. ad Quirinum cap. 8. itidem disputat: Nihil licere Diabolo in hominem, nisi DEUS permiserit. Et de Exemplo Hiobi dicit: in Job prius DEUS permisit, & tunc Diabolo licuit! Unde & Libr. 11. de Civitat. Dei, capite 1. idem B. Augusti-*

gustinus Diaboli potentiam vocat; *miseram egenam potestatem.* Nam & in transportatione CHRISTI, Matth. IV. v. 5. & 8. quam *αἰσθητῶς* fuisse factam propter verbum *λαμβάνει*; cum *Theophylacto* etiam nos statuimus; ex se se nihil poterat, sed ex divinâ permissione; neque in eare cogitanda est Diaboli potentia, sed filii DEI patientia; qui propter nos humiliavit se, ut in fervili formâ Diabolum vinceret; seque à Diabolo non solum transportari, sed etiam ab ejus membris in crucem levare passus est, ut opera Diaboli dissolveret, 1. Joh. III. v. 8. Tentationes igitur & nos libenter perferamus, quoniam certas metas habent, & ad salutem nobis imponuntur. Rectè enim iterum Augustinus in manuali, Capite, 15. *O anima mea, si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam Gehennam longo tempore tolerare, ut CHRISTUM in gloriâ suâ videre possimus, & Sanctis Ejus associari, nonne dignum esset, pati omne, quod triste est, atque ita etiam Tentationes Spirituales, ut tanti boni, tantaque glorie participes haberemur.*

XL. Pergimus ad DIVISIONEM. Dividi possunt Tentationes Spirituales I. Ratione CAUSÆ EFFICIENTIS; in *Immediatas*, quæ à Diabolo, & *Mediatis*, quæ à peccato Originali, aut malo homine ac ita *mediate à Diabolo* oriuntur, uti in præcedentibus est expositum. II. Ratione EXISTENTIÆ, in *Solitarias* quæ solæ sunt in Subjecto: & in *Conjunctas*, quæ cum morbo corporali sunt copulatæ. III. Ratione MATERIÆ; in *adversantes charitati DEI*, & *adversantes charitati proximi*. Item; in Tentationes *Piorum* & *Impiorum*. IV. Ratione FORMÆ: Vel consistunt in *αἰσθητῶς* Tabulæ *primæ*; vel in *αἰσθητῶς* Tabulæ *Secundæ*. V. Ratione FINIS; Vel tendunt ad BONUM, nempe respectu Diaboli; velut ex dictis patet, VI. Ratione MODI: Vel sunt

sunt Tentationes *Externa*; sive forinsecus per alloquium à Diabolo aut aliquo Ejus organo prolata: sicuti Sagas in initio sensibilibus alloqui & si consentiant, seducere solet: Vel *Interna*; animæ intrinsecus per insensibile alloquium suggesta. VII. Ratione QUALITATIS. Vel sunt *graves, prevalentes ac morose*: Vel *Remissiores & leviores*, quæ aliquâ quietatione gaudent, & lucida quædam intervalla admittunt. VII. Ratione TEMPORIS. Vel sunt *continua* vel *interrupta*. Vel sunt *diuturna & longiores*; vel *diutina & breviores*. Et quæ divisiones esse possunt alia.

XLI. Omnium gravissima est TENTATIO FIDEI: Sive Tentatio de GRATIÆ DIVINÆ & FIDEI: vel etiam ACCRETIONIS AC PROGRESSUS Ejusdem Defectu: Quando nimirum Homo non percipit aut sentit in se fiduciam in DEUM; sed putat se ab eo, ut justo Judice derelictum; & eum denegare sibi suam gratiam. De quâ Tentatione locutus est David, Psalm. XXCIIX. vers. 15. *Quare DOMINE, abominaris animam meam, inquiens; abscondis faciem tuam à me, vers. 17. In me transierunt ira tua, & terrores tui constringerunt me. Circumdederunt me sicut aqua; totâ die circumdederunt me simul.* Et Rex Hiskias, Esa. cap. 38. vers. 15. Tentationes amaritudinem animæ vocans. Atq; de eâ etiam B. Balduinus, Comment. in Epist. ad Ephes. pag. 340, καὶ ἐξοχήν interpretatur; illud Pauli: *In omnibus sumite scutum fidei, quò possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, Ephes. VI. vers. 16. Tela Satana, inquiens, sunt Tentationes Ejus de Gratiâ DEI, quæ non semper scindunt, sed instar ignis lentè penetrant, & cor gravissimè excruciant dubitationibus de DEO: extinguuntur autem scuto fidei, quæ nos de favore DEI certificat & dubitationes tollit, Et pag. 350. Arma Diaboli, quibus contra nos utitur, vocantur tela ignea: per quæ in-*
telli-

telliguntur affectus carnales. Simpura cogitationes, quibus altissimè penetrat & adurit cor hominis; inprimis autem Tentationis de gratiâ DEI, quibus etiam sanctissimos quosq; conficit, quorum conscientias pungit, ut in summas redigantur angustias, nihilque nisi infernum, & maledictionem eternam sibi imaginari possint. Cujus Tentationis feracissimum est, absolutum Calvinianorum Decretum. Item Particularitas Meriti CHRISTI; Particularitas promissionum Evangelicarum; Particularitas gratiæ DEI; Et Pontificiorum Dubitatio. In quod barathrum, cum Anno MDLXI. sese demergi pateretur Ludimoderator quidam, seipsum postea ex desperatione interemit, relicto chirographo, se ab eterno reprobatum à DEO. & ex numero salvandorum exclusum esse; ut idem Balduinus in Cas. Conf. p. 696. refert. Hypotheses igitur istæ, ceu pestis sunt fugiendæ. Fides autem est, quæ vincit mundum. 1. Joh. V. v. 4. universali gratiâ DEI, universali merito Christi, universali promissione Evangelii, innixa: & ita etiam mundi Principem, Diabolum, & ignea illa tela exstinguit, animumque tranquillat. Quilibet igitur dicat, Luc. XVII. v. 5. Domine adauge nobis idem, gratiæ DEI confidat, & dubitationem fugiat, Tentatio enim fides, ut rectè dixit Lutherus, Colloq. mensal. p. 224. est maxima & gravissima, quoniam fides debet reliquas Tentationes vincere. Fidelis autem DEUS est, qui dat & velle & perficere, Philip. II. vers. 13. Et qui non sinit nos tentari supra vires, 1. Cor. X. v. 13. Et impossibile est Deum mentiri, Ebr. VI. vers. 14. Ipse nos nunquam destituet. Pulcherrimè autem quomodo huic TENTATIONI obviandum sit, exposuit quoque B. Chemnitius in Judicio de controversiis quibusdam pag. 49. ostendens de efficaciâ Spiritus Sancti statuendum esse, non ab experientiâ sed ex verbo. Et postea subiungens: Hic profectò de re magnâ & necessaria agitur. Notum enim est hoc discrimen, verè piis, Spiritum Sanctum præsentiam & efficaciam aliquando tali testimonio obsignare, ut corda novis motibus quasi ardeant, & de præsentia nihil dubitent. Aliquando verò illa præsentia

& efficacia Spiritus vel cruce, vel magnâ infirmitate ita absconditur,
 & quasi obruitur, ut etiam magni sancti clament: Ut quid reces-
 sisti à me? & cur me reliquisti? Hic certè non statuenda est talis dif-
 ferentia, ut tunc tantum credamus, nos Spiritu DEI sustentari & gu-
 bernari, cum ardentes motus Spiritus, infirmitatem carnis quasi ab-
 sorbent. Cum verò efficaciam Spiritus tam evidenter non sentimus,
 sed ordientes à verbo cum tantâ infirmitate luctamur, & sæpè cona-
 tus carnis & rationis videntur prestantiores, ut tunc videantur præ-
 sentiâ & efficaciam Spiritus Sancti destitui, & luctam illam tantum
 esse carnis luctam. Scriptura enim dicit, efficaciam gratia DEI infir-
 mitate perfici, 2. Corinth. 12. vers. 9. Nam aliquando homo proponit
 sibi verbum, & luctatur cum infirmitate suâ & vitiosis affectibus:
 vellet, se posse firmitus assentiri, dolet de imbecillitate, conatur se tan-
 tum verbo sustentare. Hæc certè non sunt opera carnis, sed sine du-
 bio est virtus DEI, quæ in infirmitate perficitur. Nam concupiscere
 adversus carnem, est opus Spiritus, Et Augustinus pulcerrimè inquit,
 corrupt. & Gratia, cap. 6. Etiam desiderare gratiam est initium
 gratia. Et Paulo post: Retinenda ergo est Regula, ordiendum esse
 à verbo DEI, quia per illud organon Spiritus Sanctus est efficax. Et
 iterum: Tenenda est ergo & hæc Regula, fidem & assensionem in Theo-
 logia, non ordiri ab experientia, ut primum sentiamus præsentiam
 Spiritus, postea credamus; sed fides & assensio inducet verbum, &
 illud apprehendit, licet sæpè non tantum experientia externa, verum
 etiam sensus interior repugnet. Postea, cum DEI bona voluntas est,
 sequitur sensus consolationis. Et postquam dixisset, fidem habere
 alia initia, suos gradus, nec statim, aut semper omnibus patribus esse
 absolutam & perfectam, sed initia ejus esse sæpè valde obscura & lan-
 guida, & magnam infirmitate oppugnari; unde rectè voceretur lignum
 fumigans! subjungit: Quando ergo ex verbo audito, aut cogitato
 menti lux aliqua, vel saltem scintillula aliqua vera agnitionis & in-
 tellectus affulget, & cordi inseritur, vel desiderium, vel conatus ali-
 quis assensionis, unde lucta oritur cum dubitatione in mente, & diffi-
 dentia

dentia in voluntate ; certum est adesse initia fidei. Presentia igitur fidei non ab Experientia, aut sensus, aut evidentibus motibus, sed ex verbo aestimanda. Ubi hoc est in corde ; ibi est fides. Quibus non possumus non subungere etiam verba Hunni, Theologi cordati & accurati, qui Commentario suo in Epistolam ad Romanos ad vers. 1. Capitis XIV. Loco communi II. ita scribit : Tota hæc commo-
nfectio Paulina docet, verè fideles non esse pariter in fide robustos ; sed alios firmiores, alios infirmiores : quin unum eundemque nunc quidem in fide fortem, mox verò languidum esse ; ac vicissim languidos & infirmos rursum stabiliri & confirmari posse, ut stent. Quem-
admodum enim Paterfamilias quispiam, multos habens liberos, hanc in ipsis sanitatis & aegritudinis vicissitudinem experitur : sic & in magnâ illâ domo DEI, alii aliis in fide sunt firmiores, non tantum circa Adiaphora, sed etiam in luctâ contra tentationes peccati & inferni. Sicut hanc vicissitudinem firmitatis & infirmitatis in fide, Psaltes Regius expertus est, ut de seipso non dubitet scribere & præstare, Psalm, 30. Dixi in abundantia meâ, non movebor in æternum, beneplacito tuo munivisti montem meum fortitudine : avertisti à me faciem tuam, & conturbatus sum. Ideo, si quis sensu peccati & iræ DEI tentetur, & in fide in se infirmum sentiat ; non tamen propere de-
speret, sed hanc esse communem sortem filiorum DEI meminerit, ut non semper eâdem firmitate sint præditi, ne suis propriis viribus gratie DEI & perseverantie donum ascribant. Nihilominus autem fidelis est, manetque Dominus, qui novit suos è tentatione eripere, famulum infirmantem erigere ut stet : nec permittit nos ultra vires tentari sed cum tentatione semper eventum largitur, ut per infirmos etiam & superbissimum Spiritum, Satanam vincat, atque sic suam in nostrâ imbecillitate virtutem perficiat. Hæc B. Hunnius !

XLII, Proxima huic est TENTATIO de REATU gravium PECCATORUM, & SENSU IRÆ DIVINÆ ; quando Homo peccator sentit DEUM iratum, & cogitat peccata sua majora esse, quàm quæ remitti possint. Sic enim Naturâ solemus omnes,

inquit B. Lutherus, in c. XXII. Genes. pag. 273. Quando corporalis aliqua afflictio nos urget, mox adest conscientia, eam exagitat Diabolus, colligendis omnibus circumstantiis. Anxium igitur cor circumspicit, & cogitat, quânam re maximè offenderit DEUM. Inde nascitur murmur contra DEUM, & summa tentatio, odium DEI? In quo autem Tentator ne tùm subsistit quidem, sed plerunque etiam sollicitat simul ad desperationem & ἀποχρησίαν ut Judæ exemplo patet. Non autem in ejus potestate est, hunc finem in omnibus tentatis obtinere, sicut in desperabundo & contumaci proditore eundem obtinuit. Nam desperatione, scribit iterum ibid. B. Lutherus, tentantur ferè omnes homines, & quanto pii magis sunt, tantò crebrius hoc Satanae telo petuntur. Hic quid aliud facias, quam ut dicas, scio me baptisatum, & promissam mihi à DEO propter filium gratiam? Hac promissio non mentietur, etiamsi in exteriores tenebras abjiciar. Itaque hac DEI voluntas non est, quam mihi proponit mens, sed tentat me eo modo DEUS, ut appareat, quid in corde meo gratiae bonum sit, non quòd DEUS id ignorat, sed quòd ego ignoro, & ipse hac occasione in me vult contere caput serpentis. Cor enim hominis inscrutabile est, & φρόνημα, seu sensus carnis est inimicitia erga DEUM, nec intelligit hac nisi per verba legis, quo occiditur caput serpentis, ut nos vivificemur, sicut Scriptura dicit: Deducit DEUS ad inferos, & reducit! Pientissimè igitur, Esa. XXXVIII. v. 17. Rex Hiskias, amasti animam meam, non ut periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Quare, cum Peccatorum Tentatio tam gravis sit, quilibet sibi providèat, ne conscientiam suam flagitiosè contamineat, aut eam sceleribus vulnerari sinat. Nam vox Sirenium quidem, & brevis cantilena est peccatum: sed idem viperæ est; & longum habet Epiphonema, de vinea Sodomorum vinea eorum, & de agro Gomorrhæ: uva eorum uva fellis & botri amarissimi. Fel Draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile, Deut. XXXII. vers. 32. Qui autem lapsi sunt statim resurgant in Christo, fleant cum Petro, redeant cum Thoma, ingemiscant

miscant cum Davide, clamitent cum Manasse; rea pectora tunc dant cum publicano; regnum cœlorum petant cum latrone; non desperent. non dubitent! Et remittentur eis omnia peccata eorum. *Ubi enim abundavit delictum, superabundavit & gratia: ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam eternam per JESUM CHRISTUM Dominum nostrum: Rom. V. vers. 21, Si enim DEUS primos Parentes recepit in gratiam, qui omnium peccatorum fuerunt maximi; etiam unumquemque peccatorum recipiat, si vel mille capitalia supplicia fuisset meritus; sicuti Davidi etiam temporale supplicium remisit dum eum in thronum suum restituit, 2. Samuel. 19. vers. 14. Et sicuti ex Saulo, salutare effecit organum Spiritus Sancti, Actor. 9. vers. 15. Deletæ enim sunt omnes ipsorum iniquitates, in sanguine CHRISTI, quod nos emundat ab omni peccato, 1. Johan. 1. v. 7.*

XLIII. Delabimur ad Tentationum Spiritualium ADJUNCTA & CONSEQUENTIA. Qui ex divinâ permissione Diabolo tentantur communiter sunt: I. **TRISTES.** Est enim Diabolo Spiritus tenebrarum, & tristitiæ. Hinc qui ipsius igneis telis affliguntur, plerumque tristes fiunt & parùm hilaritatis præ se ferunt. II. **PERTERFACTI & PAVIDI;** subinde majora mala, & ne tandem sub Tentationibus deficiant, timentes III. **MEDITABUNDI** & profundis cogitationibus dediti. Nam animum nunc huc, nunc illuc, dividunt, & variis modis se angunt IV. **TACITURNI.** Non enim libenter revelant ejusmodi cogitationes cum tam horrendæ sint & impiæ: sed alto corde dolorem premunt. V. **SEGNES,** ad obeunda vocationis officia, & laborum impatientes. VI. **VITÆ hujus PERTÆSI;** nihilque ferè aliud, quàm mortem cum lachrymis sibi expetentes. VII. **CONQUERUNTUR** de cordis angustia, & animi tædio; dicentes: Tam graviter se angi, ac si multa grandia & capitalia malefacta admisissent; cum tamen sibi nullius malefacti sint conscii. Qui animi angor etiam se prodit quandoque vel per gemitus & suspiria, vel

per ruborem in facie, vel per complicationem manum, vel per pulsationes pectoris; vel per lamentabiles voces, vel etiam per allisionem capitis ad parietes, & alia ut crebra experientia nos docuit. VIII. FLERE solent amarissime. *Potest enim Diabolus, ut in Colloq. mens. p. 204. dixit B. Lutherus; peccato facere, ubi nullum peccatum est, & potest ex pulvere integrum montem efformare. Et, ut in cap. 36. scribit B. Lutherus comment. in Genesim. p. 492. Non est alia major miseria in hac vita quam dolores & angustia animi destitui consilio & solatio. Talibus ergo pateat aditus ad confessionem, ut quærant & inveniunt consolationem apud ministros Ecclesiæ. Unde largiter postea etiam lachrymæ ægrotantibus fluere solent.* IX. NOCTES insomnes ducunt, & Diabolici terrentur somniis. X. Varia interrogant: *Quare DEUS se non liberet? Cur talia permittat? Cur tanta sibi imponantur? An putetur, eos adhuc fidem habere? Et quæ sunt alia.* XI. AMANT vitam solitariam, & fugiunt conversationem hominum, Omnes enim alios longè præ se feliciores esse putant. XII. DOLENT, Tentationes adeo tenaciter sibi inhærere. Sicut B. Lutherus, iterum ibid. pag. 224. *Mihi ipsi sepe irascor, dicebat, quod non possum in Tentationibus cogitationes expellere, cum adeo multa de his legerim, scripserim & predicaverim.* XIII. Sollicitantur plerumque tandem; quod omnium gravissimum, ad desperationem & ἀποχρεία. Sed in quarum neutram in æternum est consentiendum; utcunque aliquis sibi gravissimorum peccatorum etiam fuerit conscius. Sicut nec Protoplasti, ut modo vidimus, nec Ruben, nec Juda, nec David, nec Manasse, nec Petrus, nec latro desperaverunt. Sed sanguine CHRISTI se & conscientiam suam lavarunt. Et aureum dictum est Pauli, 1. Corinth. VI. vers. 9 & 10. *Neque scortatores; neque cultores simulacrorum, neque adulteri neque molles, neque qui concumbunt cum masculis; Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regni DEI hereditatem accipient, Atque hæc eratis quidam; Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis*

ti estis per Nomen Domini *JESU*, & per Spiritum *DEI* nostri. Fuerit itaque aliquis vel maximè etiam talis: non desperet, non sibi ipsi manus injiciat, si vel millies Tentator ei gladium, bombardam, restim, aquas vel præcipitium ostendat: Sed dicat: Sanguis *JESU CHRISTI, FILII DEI* emundat nos ab omni peccato, 1. *Johan. I. vers. 7.* Et ex loco Pauli: *Hæc eratis quidam: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati testis per nomen Domini JESU, & per Spiritum DEI nostri.* Opponat quoque Præceptum *DOMINI: Non occides!* & cogitet, ipsum Cainum, quoque & Judam gratiam consecuturos fuisse, modo ad *CHRISTUM* accessissent, & veram egissent pœnitentiam, Major enim est *DEI* misericordia, quàm omnium hominum malitia! Et quæ *ADJUNCTA & CONSEQUENTIA* scient esse alia. Indicia igitur ista facile indicant quis intus lateat morbus; & quàm graviter in ejusmodi Tentatis decumbat, afflicta hominis anima. Quam Verbo *DEI* erigere, summum est charitatis officium,

XLIV. Restat igitur, ut tandem etiam paucis de Tentationum Spiritualium Curra & Medela agamus. I. Primo ergo. Quemadmodum per Medicum, morbo corporali, antequam invalescat, statim est obviandum: Sic etiam Tentationibus Spiritualibus, statim ac sentiuntur, occurrendum est: Atque utinam hic homines semper eodem fervore remedia animæ suæ quærent, quo laboranti corpori eadem quærere solent. Felicius certè sub ipsum *TENTATIONUM* initium curari possent; quàm cum deinde *MALUM* nimis auctum est. Si enim ullibi, certè hic quoque locum habet illud Poëtæ:

Principis obstu, serò medicina paratur,

Cùm mala per longas invaluere moras.

Cancer enim est *TENTATIO*, qui serpendo tacitè crescis: imo serpens est, qui, quò diutius in sinu fovetur, eò profundius vulnerat, & ideò in primo statim conspectu necandus! Ut de Melancholiâ, Lib. III. *Cas. Consc. cap. I V, cas. II, censuit B. Balduinus.* Quod verò aliquis

quis **HOMINUM** resistit, vel etiam resistere potest hujuscemodi Diabolicis machinationibus; non habet ex sese, & ex naturali virtute, sed ex dono gratiæ divinæ. Neque ille resistit, vel resistere potest, activè & effectivè, secundum virtutem ac Efficientiam propriam: Sed passivè & receptivè per gratiam divinam: cui deinde per acceptas vires cooperari potest id quod in obsessis desperabundis, aliisque videre est. Quod itaque nonnulli è *Cavistis* ac *Moralistis* disputant, *Demonem* posse tam vehementi *Tentatione* urgere hominem, sibi, vel ut loquuntur apud *Henricum Henricquetz*, Lib. ultim. de Fine Hominis, cap. VI. I. K. in vi *Naturæ* relictum, ut succumbens excusetur per impotentiam resistendi, à culpâ: illi, si de impotentia naturali loquuntur, verum dicunt; Siquidem vires Naturæ non sunt arma tam potentia, ut iis capitalis Hostis noster superari possit: Sin de *αδωαμία* ratione auxilii divini, falsum scribunt: juxta effatum Petrinum, *obstite solida fide leoni rugienti, circumcellioni, diabolo*. **DEUS** enim Tentatis semper largitur tantum auxilii, quantum opus habent ad gloriosam victoriam. Quamprimum igitur aliquis Tentationes Spirituales incipit pati: ex templo illis insuperabilem armaturam **DEI** opponere properet, nec prius desistat, quam intestinum hoc malum cum **DEO** superaverit; & animo suo, peregrinum hospitem ejecerit. II. Quod si autem **TENTATUS** deprehenderit, impar rem malo sanando. & hosti debellando sese esse, si solus pugnet: diu non cunctetur, sed statim in consilium & auxilium vocet vel, I. Fidum & Christianum amicum; in cujus finem anxietates & curas suas omnes exoneret. Vel 2. Pium Ecclesiæ Ministrium. Nam *gravior dolor non est, quam tristitia animi, est enim mors & infernus ipse: ideo occurrendum ei est, sive te ipsum, sive alium exagitat*, inquit in cap. XLV. Geneseos, pag 608 *B. Lutherus*. Habet enim **Sacro Sanctum MINISTERIUM**, à **DEO** hoc privilegium, & hanc virtutem & efficaciam benigne & specialiter concessam, ut per Ejusdem arma **Diabolus** infestans depelli; Tentationes

Spiri-

Spirituales superari ; conscientia sanari, & trepidans anima tranquillari possit. *Arma enim nostra, sunt, δύναμις καὶ θεία, potentia DEO ad demolitionem munitio-
num, ait II. Corinth. X. vers. 4. Paulus. Et; scuto fidei possumus omnia jacula mali illius ignita exting-
guere, Ephes. VI. vers. 16. DEUS Pacis conteret Satanam sub pedes
nostros brevi, Rom. XVI. vers. 20. Et sicut ad hoc apparuit Filius
DEI, ut dissolvat opera Diaboli, I. Joh. III. vers. 8. ita eadem adhuc
dissolvit ministerialiter, per fideles concionatores, per verbum
Evangelii. De quo insignis est locus B. LUTHERI, comment.
in cap. XLIX. Geneseos. Est ergo aliud verbum, inquit, & gu-
bernatio longè alia, quàm hominis, nempe DEI, quod per nos loqui-
tur, & per quod efficax est in Ecclesia. Solo verbo gerit omnia illu-
minat, erigit, salvat; propterea est verbum promissionis gratia, vi-
tæ æternæ, salutis. De hac efficaciâ verbi nihil novit mundus. Et
tamen sicut CHRISTUS in Evangelio verbo ejicit Demones: ita Mi-
nister dicit peccatori: Absolvo te ab omnibus peccatis tuis atque ita
fit. Quia non est verbum hominis ad cujus vocem nequaquam fu-
geret Diabolus. Etiam si omnes alii omnes suos libros congererent,
tamen nihil fieret. Sed ad absolutionem Ministri, certò sequitur li-
beratio à Diabolo & peccato, si spiritus Sanctus dat Tibi gratiam.
(Quam quidem semper dat cum Verbo.) ut credas, ibi uno verbo
expellit Satanam & mortem. Quò etiam pertinent verba, quæ
B. VIR Historiæ Erfordienfi, ubi filio mater prostituit corpus,
ignaro tamen; & filius postea filiam istam, quam mater ex ince-
stu pepererat, in uxorem duxit, itidem ignarus quod uxor, filia &
soror sua esset; subjungit. Porta absolutionis, ut sic dicam nun-
quam clausa esse debet peccatoribus. Er falle so tieff als er im-
mer wolle. Et ego hanc historiam recitavi propter Theologos ju-
niores, qui aut jam funguntur, aut aliquando functuri sunt ministe-
rio verbi, ut cautè agant cum perturbatis conscientis, ne confitenti-
bus peccata, laqueum injiciant, neve afflictionem afflictis addant.
Judicia in causis sunt difficilia, ideo requiruntur Pastores eru-
diti*

dati & prudentes, qui non onerent aut involvant, sed liberent erigant, & sanent conscientias, quas Diabolus dementavit, & laqueis suis irretivit. Hæc B. Lutherus. Quemadmodum autem, dicente Paulo, I. Corinth. XII. v. 4. Divisiones donorum sunt, sed idem Spiritus; vers. 7. Et unicuique datur manifestatio Spiritus ad id, quod expetit: Sic etiam Dona consolandi Tentatos, sunt divisa; nequaquam autem ulla in quovis contemnenda. Nam qui felicioribus donis Spiritus Sancti invident. iidem illorum Auctori Spiritui Sancto invident; & cum conantur in suis operationibus impedire, contra illud Pauli, I. Thessal. V. vers. 19. Spiritus ne extinguatis: Prophetias ne aspernemini. Qui autem inferiora dona contemnunt; iidem Spiritum Sanctum, illorum Auctorem, contemnunt, quoniam non potest Homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum è coelo, Joh. III. vers. 27.

XLV. III. Quia cum Tentationibus Spiritualibus plerumque conjuncta est Tentatio PECCATORUM, & Tentatio FIDELI: Ideò ante omnia, tranquilla reddenda est anima, & certus faciendus TENTATUS, de Remissione peccatorum, & de gratia DEI. Da schließ die Hölle zu / und Himmel auf / wer da kan. Ibi aperiendum est calum, & claudendus infernus, ne conficiatur animus æger sensu & dolore peccati. Non enim dici aut credi potest, quam difficile sit, animam desperabundam, & conscientiam absorptam tristitiâ, erigere & resuscitare: Qui extra Tentationem sunt, facile exhilarantur, sed hoc opus, hinc labor est, eum qui mœrore & tristitiâ Spiritualis oppressus jacet, reducere ad agnitionem & fidem bonitatis & clementie divine. Multo enim difficilius est consolari conscientiam afflictam, quam excitare mortuos. Difficilius enim est suscitare, quam occidere, sicut quotidiana experientia testatur: Scribit rursus cit. loc. B. LUTHERUS. Ad quam certitudinem obtinendam, necessarium est, ut TENTATUS jubeatur quiescere & firmiter confidere I. In universali DEI misericordiâ, Ezech. XXXIII. vers. II. Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.

A dū vñor & vñor dñi dñi Ebr. VI. vers. 18. 11. In universali merito Christi, i. Timoth. II. vers. 4. 6. Servator noster DEUS cunctos homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim DEUS, unus etiam conciliator DEI & hominum, homo CHRISTUS JESUS: Qui dedit semetipsum precium Redemptionis pro omnibus; εὐοτις ἀντὶ πάντων ὑμῶν πᾶσι. III. In universalibus promissionibus Evangelii; Matth. XI. vers. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refocillabo vos. IV. In DEI fidelitate, Fidelis enim est DEUS, qui non sinit vos tentari supra id, quod non potestis sufferre, i. Corinth. X. vers. 13. V. In Verbo DEI & Sacramentis; quæ ipsi gratiam & Remissionem Peccatorum conferunt & obfignant; nec vana sunt & inefficaciâ signa; sed causæ instrumentales salutis. Est enim Evangelium CHRISTI, Potentia DEI ad salutem, omni credenti Rom. I. vers. 16. VI. In exauditionis precum certitudine. Quaecunque enim petieritis Patrem in nomine meo; dabit vobis, Johan. XVI. v. 23. Postquam igitur ex ore nostro egressa est oratio, unum ex duobus indubitanter sperare possumus; Aut DEUS dabit id, quod petimus, aut quod novit utilius. Hinc iterum rectissime B. noster Lutherus scripsit, in Catechesi majori, in Form. Concord. p. 532. tantâ difficultate non aliud relinquitur consilium, aut remedium, quam ad hanc orationem confugiendi, ac cum DEO ex corde ita loquendi; Tu me orare jussisti, optime Pater, fac precor, ne victus temptationibus retrò in antiquam flagitionum lernam prolabar. Hoc factò, videbis ac senties eas desinere ac minui, easdemque victas herbam tibi porrecturas. Aliqui, si tuis cogitationibus, & proprio consilio tibi opem ferre annisus fueris: rem malam tantum deteriorem facies ac Diabolo majorem te impugnandi occasionem præbebis. Et quæ fundamenta consolationum esse possunt alia. Nec enim opus est, omnia huc afferre.

XLVI. Potest autem & de Perseverantia FIDEI suo modo certus esse, & in Tentationibus de eâ quietus reddi, Homo Tentatus, Cujus certitudinis fundamenta sunt; Ex parte DEI. I.

Bona DEI voluntas, & infallibilis Ejus promissio, quòd nos in fi-
 de conservare velit; quoniam promisit, bonum se non solum in
 nobis incipere, sed etiam perficere velle. Philipp. 2. vers. 12. II. DEI
 virtus & ipsius potestas. II. Timoth. 1. v. 12. *Scio, cui credidi & cer-
 tus sum, quia potens est depositum meum servare in diem illum.* III.
 DEI fidelitas I. Corinth. XI. vers. 9. *Fidelis est DEUS, per quem vo-
 cati estis, in Societatem Filii Ejus,* vers. 18. *Qui & confirmabit vos,
 usque in finem sine crimine.* I. Petr. 1. v. 5. *Virtute DEI custodimini
 per fidem ad Salutem.* I. Corinth. X. v. 11. *Fidelis est DEUS, qui non
 patietur vos tentari supra id, quod potestis.* Ex parte autem HO-
 MINIS I. Seria DEI invocatio. *Nam si quid petierimus secun-
 dum voluntatem ipsius, audit nos,* I. Johan. V. v. 14. II. Continua-
 ta mediorum salutis, VERBI nempe, & Sacrae COENAE usurpa-
 tio. III. Serium Spiritui Sancto non resistendi, nec in peccata
 mortalia consentiendi propositum. *Nam qui conversus est, peccata
 mortalia cavet: Sed poenitentiam simulat, peccatum quisquis
 iterat.* ut olim in suis prælectionibus super Cap. IX. Danielis
 Anno M. DC. XXXIII. d. 6 Junii, tradebat Plurimum Reveren-
 dus, Amplissimus & Excellentissimus Dn. D. JOHANNES MA-
 JOR; Senior venerandus, Præceptor & Parens noster in CHRI-
 STO ætatem colendus; Didactico V. De quibus pluribus B. Ger-
 hardus, Comment. in II. Epistol. Petri p. 74. videri potest. Quæ
 ipsa etiam non parum facient, ad erigendos consternatos animos,
 & ad sedandas hominum mentes. quæ Satanas inquietaverat.

XLVII. IV. Deinde videndum est, ut sicut membro II,
 præcepimus, à TENTATO exponatur morbus, & animosè ipse
 Tentationes suas, quibus affligatur, revelet; nec trepidet, si à
 SENSU PECCATI sint; si velit Peccata sua quamvis grandia ex-
 ponere: Quoniam Minister Ecclesiæ obligatus est, ut ea nemini
 manifestet; sed quod DEUS texit ac remisit, etiam ipse sempi-
 ternâ oblivione sepeliat. Frustrâ enim plerunq; laboratur in con-
 firmandis & erigendis TENTATIS; nisi Tentatio prius exposta.
 & reve-

& revelata fuerit. Latenti enim morbo quis congrua medicamenta feliciter adhibeat? Accum in hoc magnam partem malitiæ suæ posuerit Diabolus; ut, quantum in ipso est, impediat TENTATIONUM revelationem; nec facile concedat, ut ægri, exponant cogitationes istas & passiones suas, quibus interiùs tam miserè cruciantur; Ideo imprimis de hoc laborandum est & comiter invitandus æger; ut TENTATIONES suas sine formidine, in sinum nostrum deponat. Quemadmodum enim latens & occultatus ignis, plerunque altius fuerit; apparens autem & aliis conspicuus, faciliùs restinguitur; Sic etiam multò latius fuerit, malum intrinsecùs occultatum; quàm si Ecclesiæ Ministro aut alii cuidam pio & prudenti Christiano: revelatum fuerit. Sicut exemplis, si opus esset, demonstrare possemus. Propterea autem & benignissimus DEUS non finit universos eodem tempore & simul tentari; sed modò hunc, modò istum; ut alius aliud eo melius ex verbo DEI consolari & erigere possit. Nemo autem cogendus est, ut speciatim peccata sua enumeret, sicut quandoque imperiti harum rerum urgere solent miseros, dicentes: *Si mihi non enumeras & aperis tua peccata, etiam non possum tibi ea remittere!* Quod falsum est & Papisticum. Nam ita Becanus in *Manuali Præl. II. membr. 3. Confessio* (etiam sigillatim occultissima enumerans peccata) *non est onus, sed medicina, sine qua saluus esse non potest, qui peccavit.* Quod nos ex verbo DEI rejicimus. Nec enim publicanus, nec alii peccata sua sigillatim enumerarunt. Hinc notent *Confessarii* verba, quæ tradunt *Part. III. act. 8. de Confessione, Articuli Smalcaldici*, dicentes in *Form. Conc. p. 331.* *Enumeratio autem peccatorum debet esse unicuique libera, quid enumerare velit. Quamdiu enim in carne sumus, non mentiemur, confitentes, & dicentes: Agnosco me miserum esse peccatorem, & scatere peccatis, Rom. 7.* Sit igitur revelatio Peccatorum libera, non autem dicatur, eam ad remissionem esse necessariam.

XLVIII. VII. Revelato, aut ex circumstantiis cognito deinceps malo, progrediendum est porro. Et quidem I. Erudiendus præ omnibus æger, unde TENTATIONES istæ veniant, & quem auctorem habeant: Nempe non DEUM, sed Sceleratum Spiritum, DIABOLUM. Rectè enim in suo Antidoto TENTATIONUM, *Wellerus*: *Primus gradus liberationis ab hac Tentatione est, certò scire, non DEUM sed DIABOLUM hujus tristitiæ auctorem esse.* Qui hoc firmiter potest statuere, is magnâ ex parte ex his angoribus eluctatus est. II. Commonefaciendus est, quàm nihil patiatur novi, sed in eodem navigio cum eo omnes pios alios quoque esse. Scientes, ut *Petrus* inquit. 1. *Petri V. vers. 9. eosdem afflictiones vestrae, quæ in mundo est, fraternitati consummari.* Non enim fuit, aut unquam erit Christianus, qui sine Tentationibus spiritualibus tranquillè universam vitam suam transegerit, aut iis planè supersedere potuerit: Sed omnes in hac palæstrâ venabula Satanæ experti sunt. III. Ex verbo DEI secundum prudentiam cujusvis, TENTATIO manifestata, aut cognita confutanda, & ei obviandum est. In quo verò Regulæ certæ præscribi non possunt; sed quælibet Tentatio sua peculiararia requirit antidota, & quælibet etiam sua peculiararia consolationis fundamenta habet, quæ in Scripturâ Sacrà sufficientissimè sunt exposita. Aliis enim fundamentis indiget, sollicitatio ad adulterium; aliis, dubitatio de gratiâ DEI; aliis, Tentatio desperationis; aliis tadium vitæ; aliis tristitia; aliis, metus Mortis, ut evidenter patet. IV. Urgendus est seriò *Auditus Verbi Divini*, & *Usus Sacro Sanctæ Cænæ*; quoniam hisdem Diabolus expellitur. V. Urgenda itidem sedulò *Ardens oratio*, quæ omnia impetrat à DEO. Quæ ipsa MEDIA, si in DOMINI timore maturè fuerint adhibita, indubitanter ægrotum ab animi morbo & à periculo salutis, liberabunt. Et VII. Hoc factò insuper imperandum est TENTATO; ut tales cogitationes imposterum negigat; & quantum in ipso est; superfluas curas & scrupulositates rescindat. Nam magno studio superflue

persuade cogitationes amputanda sunt, inquit Lib. III. Moral. Gregorius. Et suadendum, ut fugiat vitam solitariam. Quemadmodum enim in aliis; non est bonum homini esse solum: Sic etiam hic amicæ conversationi, & honestæ recreationi, cum multo et nolumento suus erit locus.

XLIX. De quâ MEDELA Spiritualium Tentationum, audiamus sub finem, priusquam ab aratro manum retrahamus; verba summæ Ecclesiæ Doctoris, Beati Augustini, quæ in hanc rem posteritati reliquit. Sic igitur ille, Enarratione in Psal. CIII. *Præfiguratum est, quod futurum erat: Facta est Ecclesia de latere Domini dormientis in cruce. Nam de latere crucifixi percussio, Sacramenta Ecclesiæ profluxerunt. Quid ergo dictum est Ecclesia. Jam modo audite, intelligite, cavete: Ipse tuum observabit locum & tu ejus calcaneum. O Ecclesia caput serpentis observa. Et est caput serpentis? Prima peccati suggestio. Venit tibi in mentem nescio quid illicitum, noli ibi tenere mentem tuam, noli persuadere. Hoc quod venit in mentem, caput serpentis est? caput calcitrare des ceteros motus. Quid est, caput calca? Ipsam suggestionem contemne, Sed lucrum suggestit. Magnum tibi lucrum est, magnum tibi aurum est. Si hanc fraudem feceris, dives eris, Caput serpentis est, calca. Quid est calca? Contemne, quod suggestit. Et paulò post: Multi dicunt Quare tantam potestatem Diabolus accepit, ut dominetur in hoc seculo, & tantum valeat, & tantum possit? Quantum valet? & quantum potest? Nisi permissus nihil potest. Rursus in personâ Jobi. Voluntatem habet nocendi, potestatem autem, nisi acciperet, non haberet. Quantum accepit ille potestatis, tantum ego patior: non ergo ab illo patior, sed ab eo, qui potestatem dedit. Contemnatur superbia tentatoris mei, sustineantur flagella Patris mei. Iterum: Tu si timueris gehennas, si amaveris regnum DEI, observabis caput ejus. Evitato capite, securus eris; nec ille lapsus tuum tenebit, nec de tuâ ruinâ gaudebit. Nemo autem dicat, ut dixi, magnam habet potestatem. Vident enim homines quasi quantum accepe-*

acceperit potestatis: quid perdiderit maiestatis, non vident. Et tandem pulcherrimè: Ne forte aliquis dicat, perdidit quidem ille, SATANAS nempe, magnam potestatem superiorem apparatus: sed ego in his infimis sum, hic me potest habere in potestate. opus est, ut serviam illi. Noli falli, novit te Dominus DEUS tuus; & sic te novit, ut capillos tuos habeat numeratos. Quid ergo times? Tentaturus est fortè carnem tuam: flagellum est Domini tui, non potestas tentatoris tui. Vult nocere saluti, quæ promittitur, sed non permittitur. Ita scitè citato loco B. AUGUSTINUS.

L. VI. Tandem ergò in ASSISTENTIA divinâ penitus & planissimè consistendum est. Nec enim hisce te potest Satan nisi DEUS hoc ipsi permittat, nedum pro voluntate suâ nos affligere in DOMINO fortitudo nostra! Victoria igitur speranda est certissima! Scimus, quòd his, qui diligunt DEUM, omnia coope- rantur in bonum, Rom. VIII. vers. 28. Neque Angeli, scil. mali. nos parare poterunt; suis Tentationibus, & mille modis ad fraudem & nequitiam compositis artificiis; à dilectione DEI, quæ est in CHRISTO JESU, Domino nostro: Ibid. vers. 38. & 39. Nam in his omnibus ὑπερνικῶμεν, superamus per eum, qui dilexit nos, vers. 37. Deus autem Pacis conterat & conculcet Satanam sub pedibus nostris brevi, Rom. XVI. 20. Ac idem ille, qui fons est omnis gratiæ, qui vocavit nos ad eternam suam gloriam per CHRISTUM JESUM parum per afflictos, idem instauret NOS OMNES, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum, 1. Petr. V. v. 10. ET TANTUM DE TENTATIONIBUS SPIRITUALIBUS!

FINIS.

Major, Johann Tobias,

Disp. inaug. theol. ... de tentationibus spiritualibus

Jena 1714

4 Diss. 3385,12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10963047-5

VD18 15003531-001